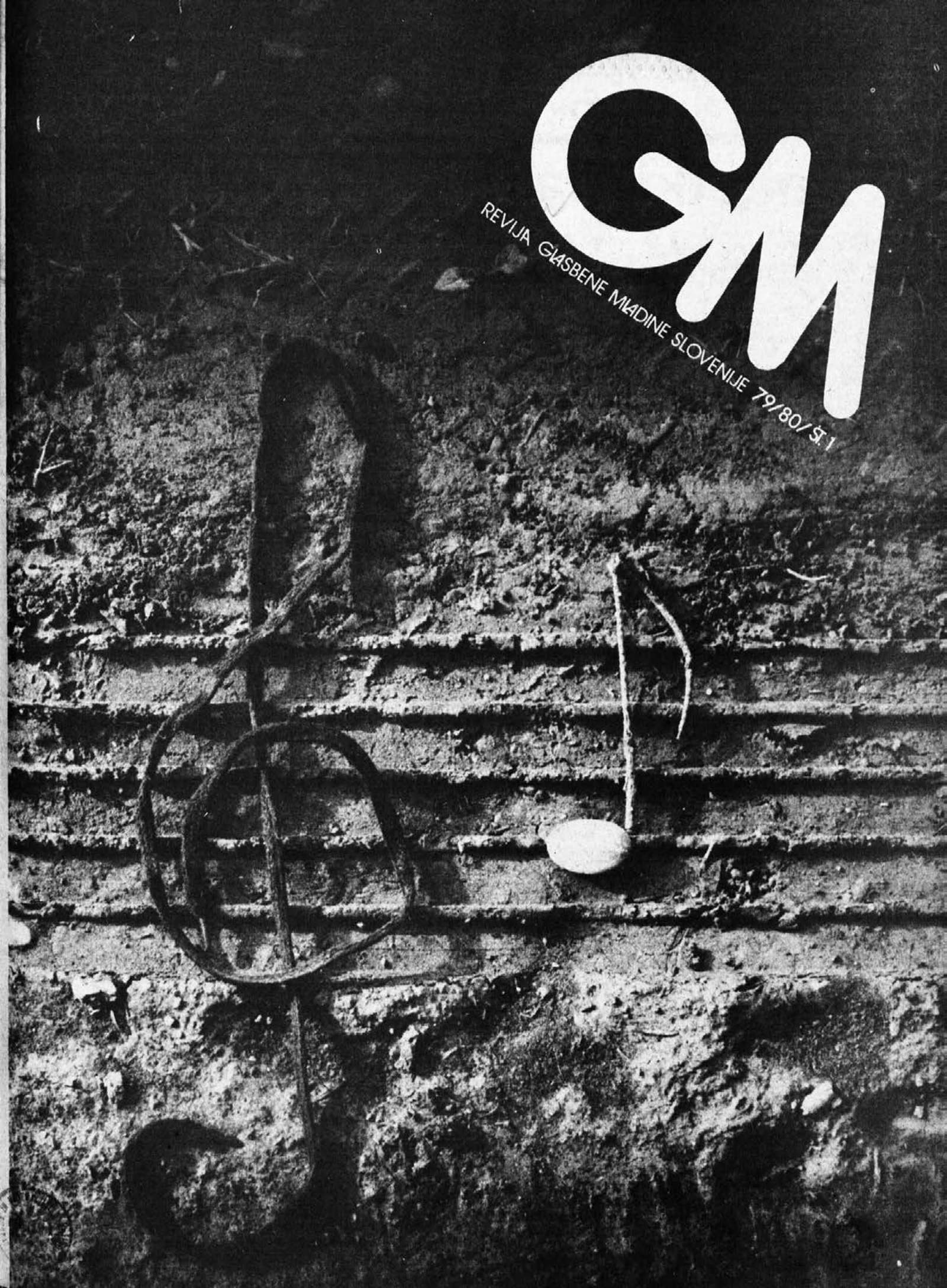

GM

REVIJA GLASBENE Mladine SLOVENIJE 79/80/81

Začetki glasbene notacije

To razmišljanje o glasbeni notaciji nima namena podati njenega natančnega zgodovinskega razvoja, temveč predvsem opozoriti na pomembnost širokega in ustvarjalnega tolmačenja možnosti zvočnega zapisa, našem utečenem „zahodnem“ notnem sistemu in zunaj njega. Obstaja še vrsta drugih, ki služijo nekoliko drugačnim zvočnim predstavam (različne intonacije, zvočne artikulacije, različna agogika in „polja dinamike“) in nam pomagajo skupaj z njim dati celovit vtis o jedru same glasbe, nevezanem na etnične in časovne obzore ter pogosto nasilno ločene glasbene „vrste“. Zanima nas odprtost notacije za improvizirano igranje in sodobni poskusi zvočnega zapisa (tudi likovni, besedni, elektronski in tako imenovana glasbene grafika) ter možnosti razvoja notacije v prihodnosti, na poti do univerzalnega „polietničnega“ zapisa glasbe. Ta naj bi „notiral“ zvok sam po sebi, ne pa le njegovih omejenih posebnosti v okviru nekega etnično ali časovno okovanega sloga.

Notacija (lat. nota – znak) je grafični (pogosto tudi črkovni in besedni) zapis zvočnega toka in predstavlja od svojih začetkov pa do danes dolgo vrsto bolj ali manj uspešnih poskusov, kako prenesti glasbo (tone in šume) v čitljivo obliko. Z obstoječimi sistemi notnega zapisa

še vedno ni mogoče natančno zapisati vseh zvočnih odtenkov. Najbližje temu cilju je uspelo priti s sodobno elektronsko tehniko, ki nam omogoča, da lahko zvočne signale prek računalnika zelo natančno prenesemo v grafično obliko. Te naprave (melogrami ali fonogrami) pa so zelo zapletene, drage in težko berljive ter zato bolj primerne za zvočne raziskave kot pa za neposredno odčitavanje glasbe.

Zanimivo je, da se prav v tej siromašnosti našega običajno uporabljane notnega zapisa skriva tisto tenkočutno, neoprijemljivo in „neopisljivo“ bistvo glasbe, ki ga glasbenik-skladatelj čuti in lahko izpove z igranjem, ne more pa ga dosledno zapisati in tako omogočiti tehnično večjemu „notnemu bralcu“, da se ga nauči in točno ponovi. „Muzikalnost“ izvajalca je zunaj notnega črtovja, v njegovem osebnem tolmačenju notnih znakov, v življenju, ki jim ga vljuje.

Vendar vsak notni sistem v glavnem zadovoljuje zahteve, ki jih njegovo etnično in časovno glasbeno okolje postavlja predenj, v skladu s stopnjo „nezapisljive“ glasbene nadgradnje, kakršno pričakuje in zahteva od dobrega izvajalca. Različni sistemi notnega zapisa se med seboj zelo razlikujejo po stopnji učinkovitosti in so posledica razvoja glasbenega izraza. Kadar ni bistvenega pre-

mika v glasbenih zahtevah, se tudi notacija ne spreminja.

Pred pojavom zvočnega zapisa se glasbeno snovanje prenaša le na osnovni „slušnega“ izročila in je zato bistveno svobodno improvizirano preoblikovanje osnovnega zvočnega motiva. Vzporedno z razvojem notacije pa se spreminja tudi delež improvizacije v glasbi.

Med prvimi oblikami notacije so enostavni grafični simboli (tanjše in debelejša krivulje), s katerimi so približno označevali dvig in padec melodije, kasneje pa tudi večjo ali manjšo jakost (debelina linije) ter relativno dolžino trajanja (naklon linije). Ti znaki, nekakšni zvočni ideogrami, so podobni gibom telesa, s katerimi je tedanji plesalec skušal dosledno slediti zvočni liniji (heironomija, fonomimika).

Zanimivi primeri takšne grafične notacije so ohranjeni zapisi stare tibetanske budistične glasbe. Nežne krivulje teh zvočnih predlog zahtevajo zelo tenkočutno tolmačenje in poustvarjanje, a vseeno dopuščajo izvajalčevi domišljivi veliki svoboda. Slikovni primer št. 1

Vzporedno s pojavom prvih pisemen fiksnih besed so se ob naraščajočem številu zvočnih simbolov pojavili tudi prvi poskusi bolj natančne notacije, ki bi te zvočne krivulje razčlenila v določenem višinskem in metričnem razmerju. Izobli-

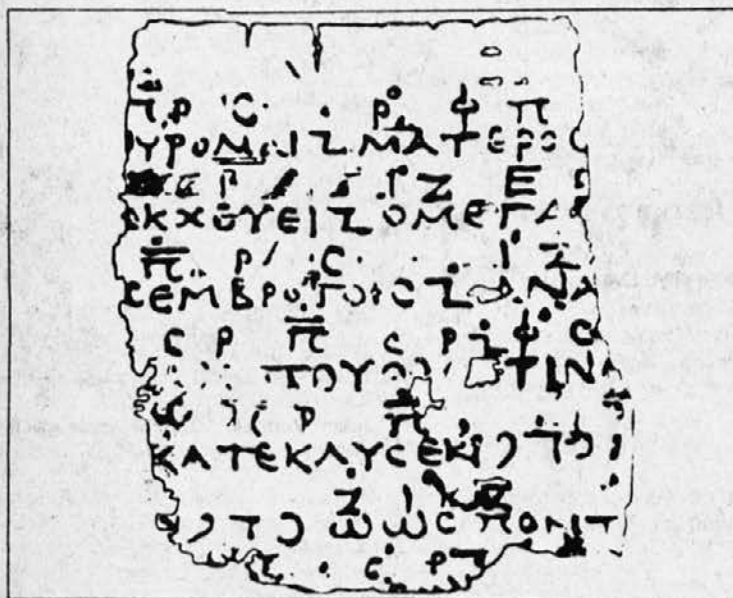
kovala sta se predvsem dva načina in vrsta povezav med njima, katerih izpopolnjenost verzije uporabljajo glasbeniki še danes:

a) označevanje posameznih tonov (kot stopenj v lestvici) s črkami, besedami, števkami in podobnimi znaki, kjer vizualni raspored višine in metrike zvočnega toka ni direktno berljiva (stara asirska, sumerska, egipčanske, grška notacija) – tak način imenujemo fonetična (gr. zvok, glas) notacija;

b) uporabljanje notnih znakov, ki se vidijo tako, kot se slišijo, torej takšnih, da po svojem višjem in nižjem razporedu označujejo visoke in nizke tone, po svojem vodoravnem razporedu in obliki pa dolžino trajanja – to je diastematična (gr. časovni razmik, interval) notacija.

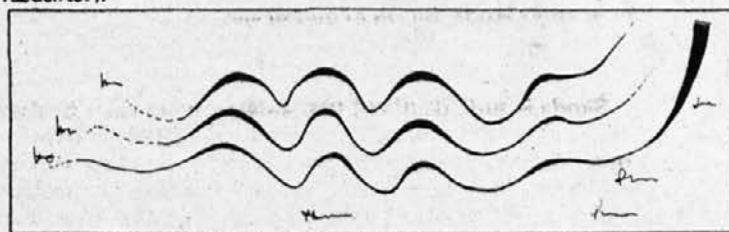
Takšno „vizualno“ pot je ubrala tudi „zahodna“ notacija. Njeno izhodišče sta verjetno oblika in pomen grških besednih poudarkov za dviganje in spuščanje glasu. Iz teh se je okoli leta 500 v Carigradu razvila ekfonetska notacija (gr. čitanje, izgovor), ki je bila predvsem preprost napotek za interpretacijo besedila pri obrednem branju in ni jasno določala višine in trajanja tona, stoletje kasneje pa neumatska pisava, najvažnejša predhodnica „zahodne“ notacije, ki jo mi danes uporabljamo.

Prihodnjič dalje LADO JAKŠA

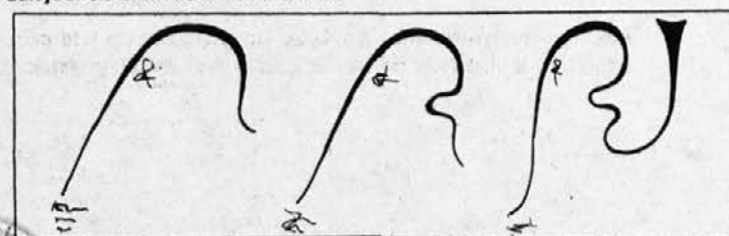

Edina „natančnejša“ notacija starega veka je grška. Ima posebej instrumentalni (starejši in v oblikovanju znakov še kaže vplive feničanske pisave) in vokalni zapis (vsi njegovi znaki izhajajo iz klasične grške abecede), oba pa imata znake razporejene v trah nizi. Primer kaže grško instrumentalno notacijo, odlomek iz Euripidovega Oresta iz ok. I. stol. pr. n. št.

Stara tibetanska instrumentalna notacija (njen točen izvor in časovna opredelitev še nista znana) je zahtevala od izvajalca stalno zbranstvo ob „branju“ in improvizirano poustvarjanju krhke grafične linije ter zmožnost tankočutnega niansiranja zvoka (debelina linije ponazarja jakost in intenzivnost tona, njeno valovanja označuje gibanje melodije navzgor ali navzdol, vodoravna razdelitev – dolžina loka in naklon linije, pa okvirno metrično razdelitev).

Primer zapisa instrumentalne spremljave treh molitev, od katerih se zadnja zaključuje s crescendom do fortissima

Primer treh krajših melodičnih obrazcev

DRAGI BRALCI DRAGI BRALCI DRAGI BRALCI

Z zadovoljstvom ugotavljam, da je naša revija s tole številko zakoračila v deseti letnik. Če štejemo za rojstni dan revije GM poskusno številko, ki je ne vodimo v evidenci letnikov, potem lahko rečemo, da smo že spomladi praznovali desetletnico izhajanja revije. Ker pa ustanovitev revije skoraj sovпада z ustanovitvijo republiške organizacije Glasbene mladine, bomo bržčas praznovali kar hkrati, in sicer v decembru. To praznovanje pa ne bo pirovanje. Zasnovali smo ga kar se da delovno in ustvarjalno, saj pripravljamo cel Teden Glasbene mladine. Z njim se želimo v okviru možnosti posebej postaviti pred našo javnostjo, podobno kot so se minuli mesec v Zagrebu, kjer je XXX. kongres mednarodne federacije GM zares najlepše počastil srebrni jubilej — 25. obletnico Glasbene mladine Jugoslavije.

Ta devet dni trajajoči kongres, ki je bil v marsikaterem pogledu edinstven in zgodovinsko pomemben za razvoj gibanja v svetu in pri nas, je razumljivo dobil na straneh prve številke največ prostora, dal pa nam je toliko raznovrstnega gradiva, da ga bomo objavljali še skozi ves letnik. Kongresu smo namenili tudi današnji uvodnik, ki ga je napisala Metka Župančič, novo izvoljena delegatka Biroja FIJM, izvršnega organa federacije. Preberite gal

Uspela preizkušnja - velika izkušnja

Preizkušnjo kongresa je Glasbena mladina Zagreba, Hrvatske in Jugoslavije dobro prestala. Desetdnevno prepletanje pogovorov, sestankov, srečanj, nad čemer se je razpredala množica koncertov, je v udeležencih kongresa pustilo ogromno vtisov, ki jih tako pri nas kot gotovo tudi v preostalih 38 deželah, od koder so prišli glasbeniki ali kongresisti, še vedno prelevajo in urejajo. Kulture so se na kongresu zagotovo srečale, ne samo srečale, kot je bilo predvideno v pripravah, ampak kar naprej srečevale. Mnenja so se kresala, zamisli preskakovale, porajale so se nove ideje. Najbrž se je v marsikateri glavi kaj prižgalo — v smislu: Saj res! Na kaj takega še nismo pomislili! Zakaj pa ne na takšen način? Včasih so si bila mnenja tudi nasprotujoča, pa saj to žene naprej, vodi k razmišljanju in k premisleku. Bilo bi kar čudno, če bi toliko koncertov in toliko dogodkov ne vplivalo na sodelujoče, spraševati bi se lahko začeli o smiselnosti kongresa, če se v vseh, ki smo deset dni tekali s sestanka na koncert, iz ene dvorane v drugo, ne bi prav nič premaknilo. In najbrž je rezultat tega, kar se je dogajalo v naših glavah in srcih, izražen v resolucijah generalne skupščine: želimo odprto federacijo kjer bomo znova in znova imeli priložnost, da se Indija sreča z Mehiko, da Venezuela posluša Švedsko, da zahodna civilizacija sprejema izkušnje Afrike, Daljnega vzhoda, vseh tistih dežel in kultur, ki nam lako prinesejo toliko lepega, nas bogatijo in nam pričajo, da je mogoče graditi svet prijateljstva, svet enakovrednih in vzporedno razvijajočih se kultur. Dovolj nas je, da se bomo za takšne ideje in dogovore tudi borili. Če smo ob odhodu iz Zagreba začutili nekaj v tem smislu, potem je kongres zagotovo dosegel svoj namen in je samo škoda, da vas ni bilo še več.

METKA ZUPANČIČ

Škoda je tudi, da ni več nas, sodelavcev, in vas — bralcev revije GM. Čeprav nas ni malo, saj je naklada v nenehnem vzponu dosegla letos že 18.500 izvodov, pa sem prepričan, da je revija zanimiva še za mnogo širši krog bralcev. Zato poskusimo v jubilejnem desetem letniku storiti kar največ za razširitev kroga bralcev! S tem bomo pridobili nove prijatelje glasbe in nove člane Glasbene mladine. To pa je eden od glavnih ciljev izhajanja naše revije.

VAŠ UREDNIK

P.S.: Vsem prijateljem povejte, da bo letos za isto cenó kot lani spet izšlo osem števil in da bo vsak naročnik za povrh dobil slavnostno jubilejno številko!

GM

REVILJA
GLASBENE MLADINE
SLOVENIJE
79/80/Š. 1/28.9.79/L. 10

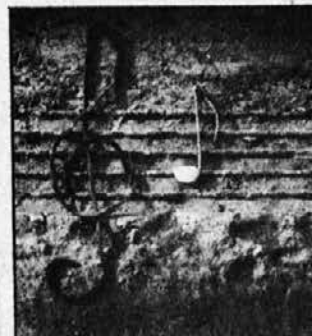

FOTO: LADO JAKŠA

Naslov uredništva:

Revija GM, Krekov trg 2/11, 61000 Ljubljana, telefon 322-367. Račun pri SDK Ljubljana, 50101-678-49381. Izide osemkrat v šolskem letu, celoletna naročnina je 30 din, cena posameznega izvoda 4 din.

Uredniški odbor:

Miloš Bašin (tehnični urednik in oblikovalec), Urška Čop, Lado Jakša, dr. Primož Kuret (glavni urednik), Igor Longyka (odgovorni urednik), Mija Longyka (lektorka), Kaja Šivic (resorna urednica), Bor Turel in Metka Župančič.

Uredniški svet:

Sonja Cigan (GMS), Tone Lotrič (ZKOS), Silvester Mihelčič (MS), Jože Stabej (DGU) — predsednik, Dane Škerl (DSS), Mirko Vaupotič (ZSMS), Dušan Vodišek (ZDGPS) in delegacija uredništva (glavni, odgovorni in resorni urednik).

Revija GM izdaja Glasbena mladina Slovenije. Grafično pripravo izdeluje Dolenjski list v Novem mestu, tiska tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani. Revija je oproščena temeljnega davka od prometa proizvodov po sklepu republiškega sekretariata za informacije 412-1-72, z dne 22. oktobra 1973. Sofinancirata jo kulturna skupnost Slovenije in izobraževalna skupnost Slovenije.

Programsko volilna konferenca GMJ Koga smo delegirali

V glasbeni mladini Jugoslavije smo se odločili, da se zvezni organi menjajo na dve leti. Ponekod živahne, drugod manj odločne kadrovske priprave so privedle do letošnje programsko-volilne konference 30. junija letos v Beogradu. Kot pove že ime srečanja, so delegati razpravljali o dosedanem delu in o bodoči usmeritvi naše organizacije, obenem pa so potrdili liste delegatov. Najprej za zvezno konferenco glasbene mladine Jugoslavije, ki jo sestavlja po pet delegatov iz vsake republike in trije iz vsake pokrajine. Na junijski konferenci je bilo dogovorjeno, da bomo komisije sestavili prav iz vrst delegatov v zvezni konferenci in jih s tem spodbodili k večji dejavnosti. Vsaka republika ali pokrajina pa je iz svoje delegacije izbrala tudi člana novega predsedstva glasbene mladine Jugoslavije. Po načelu kolektivnega vodstva velja, da imajo vsi enake naloge,

dolžnosti in odgovornosti, predsedujoči pa je za leto dni delegat iz Makedonije Mirko Stefanovski. Ostali člani predsedstva so Renata Godek iz Hrvatske, Gordana Isajlović iz Vojvodine, Sava Kovačev iz Srbije, Predrag Ljumović iz Črne gore (na kongresu v Zagrebu ga je že zamenjal Mirko Kujčić), Vesna Mulić-Martinović s Kosova, Bruno Zadro iz Bosne in Hercegovine, iz Slovenije pa Metka Zupančič. Članica predsedstva je po svoji funkciji (kot članica predsedstva konference ZSMJ) tudi Urška Čop.

Za razliko od dosedanjega mandata, ko so bile seje predsedstva večinoma v Beogradu, naj bi se člani zdaj poprečno enkrat mesečno sestajali po republikah in pokrajinah. Prva točka dnevnega reda bi bila tako vedno povezana s problematiko gostiteljice, kar bi omogočilo boljše medsebojno spoznavanje in sodelovanje.

Skrb za mlade poslušalce

Šolsko kulturno društvo Zvonček, ki deluje na osnovni šoli v Šmartnem pri Litiji že sedem let, je tudi v minuli sezoni posvečalo precej pozornosti glasbeni vzgoji mladine. Poleg skupnega obiska Rossinijevega Seviljskega brivca v ljubljanski Operi naj omenim še štiri prireditve, ki so se zvrstile v zadnjih šestih mesecih.

Učenci glasbene šole iz Litije so letos prvič pripravili polletno produkcijo v avli šmarske osnovne šole. Predstavilo se je 27 posameznikov, ki se učijo klavir, harmoniko, flavto in klarinet, ob zaključku pa je nastopil še harmonikarski orkester pod vodstvom Jožeta Dobravca. Nad 100 poslušalcev je prvi nastop litijskih glasbenikov navdušeno sprejelo. Sredi marca je imela samostojen koncert Urška Meglič, učenka 4. razreda šmarske šole, ki že tretje leto obiskuje pouk klavirja v glasbeni šoli v Litiji. Njeni sošolci, mlajši in starejši vrstniki so njen precej zahteven program lepo spremljali in jo ob zaključku nagradili z dolgoletnim ploskanjem.

V prvi polovici aprila je organiziral Zvonček za učence od 5. do 8. raz-

reda ter njihove starše srečanje z dolgoletno prvakinjo ljubljanske Opere – sopranistko Vilmo Bukovčevno. Nad 200 obiskovalcem je predstavila samospelve, narodne pesmi in populame operne arije iz *Prodane neveste*, *Gorenskega slavčka* ter *Rusalka*, povedala pa je tudi precej zanimivosti o svoji uspešni umetniški poti.

Minulo sezono je društvo zaključilo s koncertom, na katerem sta nastopila dva solista: domačinka Alenka Bernik, učenka 7. razreda, ki jo že peto leto poučuje klavir prof. Helena Hrenova z Glasbene šole Ljubljana Vič – Rudnik ter gost iz Ljubljane, leto dni mlajši violončelist Pavle Rakar, učenec prof. Matije Lorenza. Povezovalka, ki je vodila program, je seznanila mlade poslušalce ne le s skladbami, ki sta jih solista izvajala, ampak se je z njima tudi pogovarjala o njunem glasbenem konjičku, ki jima vsak dan vzame precej časa, za katerega pa jima niti malo ni žal.

Tudi v novem šolskem letu, ki je pravkar steklo, se bo v avli šmarske osnovne šole zvrstilo več glasbenih prireditev za mladino; spored bodo sestavili še v tem mesecu.

BORIS ŽUŽEK

Jesenske serenade '79

V Ljubljani se je kot vsako leto, glasbenomladinska sezona uspešno začela z Jesenskimi serenadami. September je prelep mesec, kadar ne nagaja vreme, in tokrat je šlo po sreči skoraj do konca. V atriju Trubarjevega antikvariata so se v toplih večerih zvrstili štirje prijetni komorni koncerti, le drugi del zadnjega je popestril jesenski dežek, ki je prisilil izvajalce in organizatorje, da so se z instrumenti preselili pod oboke.

Prvi koncert, 3. septembra, je bil namenjen španski kitarski glasbi; izvedel jo je mladi kitarrist iz Pule Marinko Opalič. Prijetni instrument in zvočna glasba sta privabila veliko ljubiteljev, ki so si z bumim ploskanjem izprosili številne dodatke.

10. septembra je v Trubarjevem antikvariatu gostoval zagrebški ansambel za staro glasbo Universitas Studiorum Zagradiensis. Pet instrumentalistov in pevcev, ki jih vodi Igor Pomykalo, je izvedlo več kot uro dolg spored neznanih in imenovanih skladateljev od 11. do 17. stoletja. Vokalne, instrumentalne in vokalno-instrumentalne skladbe so prikazale navdušenemu občinstvu razvoj stare glasbe in zanimivosti starih flavt, krumhomov, lutnje, kitare, portativa, čembala in

drugih glasbil. Zelo prijeten in poučen večer.

Tretji koncert, 14. septembra, je najbrž predstavljala umetniški vrh letošnjih Jesenskih serenad. Ljubljanski godalni trio, ki ga sestavljajo violinist Primož Novšak, violist Mile Kosi in čelistka Susanne Basler-Novšak, je izredno muzikalno in zrelo odigral enega zadnjih godalnih triov (KW 563 v Es-duru) W. A. Mozarta in prvi trio v G-duru L. van Beethovna.

Na zaključnem večeru, 21. septembra, sta se ob sodelovanju tenorista Mitje Gregorača prvič v Ljubljani predstavila Pavel Šraj z lutnjami in Sherrill O'Connor-Šraj na čembalu. renesančne skladbe nemških, francoskih, italijanskih in angleških avtorjev sta izvajala na glasbilih, ki jih je izdelal Pavel Šraj sam. Izredno zanimiv večer je privabil rekordno število mladih poslušalcev, ki jih je sredi koncerta presenetil dež. Vremenu pa ni uspelo pokvariti vzdušja – izvajalci in poslušalci so vztrajali do konca sporeda.

Tudi letos je bil vstop na prireditve prost, pripravili pa so jih skupaj Trubarjev antikvariat, Glasbena mladina Ljubljane in Glasbena mladina Slovenije.

KAJA ŠIVIC

Ljubljanski godalni trio v atriju Trubarjevega antikvariata
Fotografiral LADO JAKŠA

Iz dela generalne skupščine

„Argentine... Autriche... Belgique... Brésil... Canada... Corée...“ — od Argentine, Avstrije, Belgije, Brazilije, Kanade, Republike Koreje in naprej do Francije, Japonske, Švedske, Portugalske, Venezuele in gostiteljice kongresa, Jugoslavije (Yougoslavie! — y je v francoski abecedi zadnja črka.) Tako je pred začetkom vsake seje generalne skupščine mednarodne federacije Glasbene mladine klical Kjeld Hansen, njen predsednik. Francosko, ker so (kot vemo!) glasbeno mladino pred skoraj štirimi desetletji ustanovili hkrati v Belgiji in Franciji in se je zato francosčina obdržala kot uradni jezik federacije. 28 dežel je letos imelo pravico do glasovanja: vse tiste, ki so kot članice federacije poslale delegacijo pod vodstvom predsednika nacionalne organizacije ali kateri drugi državi dale polnomočje. 36 je dežel, ki se vključujejo v federacijo — pravzaprav se jih je do letošnjega kongresa. Čilenska univerza iz Santiaga je namreč sporočila, da je organizacija prenehala delovati, kar je federacija sprejela kot izstop.

Na generalni skupščini pa je bilo na mizah, razpostavljenih v obliki črke U, še nekaj zastavic držav, ki jih Kjeld Hansen ni klical, saj njihova prisotnost ni bila „nujna“ za večinsko odločanje, seveda pa so bile tako dobrodošle kot tudi „potrebne“ — za razvoj federacije in razmah gibanja. Ekvador se pripravlja, da bo čez leto ali dve sprejet v federacijo, delegacija Sovjetske zveze pa je budno spremljala dogajanje v skupščini:

v federaciji so bili nadvse zadovoljni z njihovo prisotnostjo, ki naj bi obetala skorajšnjo vključitev med članice. Edini predstavniki črne celine v generalni skupščini so bili Sudanci, ki še niso na seznamu držav opazovalk, pa najbrž ob širjenju organizacije kmalu bodo, kot je bilo slišati na forumih: ne morete brez Afrike, dragi prijatelji (Francis Bebey, kamerunski glasbenik).

Ker je bil letos kongres v Jugoslaviji, so v kabinah za delegacijami sedeli naši prevajalci, resnično mojstri v „sprehajanju“ iz jezika v jezik. Naša delegacija je imela možnost govoriti v srbohrvaščini, česar si v tujini brez lastnega prevajalca ne bi mogla privoščiti. Sodelovanje v organih federacije torej zahteva poznavanje tujih jezikov, predvsem francoščine in angleščine, čeprav so prevodi zagotovljeni tudi v španščino in nemščino.

Najbrž si zlahka predstavljate, da je vloga generalne skupščine predvsem v sprejemanju odločitev na osnovi pregledanega dela, pa še v oblikovanju načrtov za prihodnost. Časa za razprave ni prav mnogo: način dela je tak, da morajo delegacije jedrnat in kratko predstaviti svoj projekt, nove zamisli, pripombe, nato pa se ostali odločajo, če jih bodo podprli. Kot vemo, si je naša organizacija že pred časom izborila pomembno mesto za svoja projekta, grožnjanski mednarodni center in beograjsko tekmovanje, ki sta oba mednarodna projekta federacije. To pomeni, da so države članice prek

svojih predstavnikov v komitejih zavezane, da se aktivno vključujejo v delo enega ali drugega. Jasno je, da se pri vseh ostalih akcijah posameznih dežel članic vse druge vključujejo povsem prostovoljno — kadar to želijo ali imajo možnosti. Kar zadeva pomembne odločitve, generalna skupščina sprejema statut federacije, finančne obračune in načrte, v resolucijah pa izraža mnenje o tem, kakšna naj bi bila razvojna pot federacije. Na jugoslovansko pobudo so bili letos izven skupščine prvič organizirali forumi o včasih že kar žgočih vprašanjih kulture in glasbenega osveščanja. Prav na njih je bilo mogoče govoriti o vsem, kar do generalne skupščine običajno ne pride in o čemer so kdaj prej razpravljali v manjših neuradnih skupinah. Zdaj zaključki forumov veljajo kot resolucije generalne skupščine, kar pomeni, da se je federacija zavestno odločila poslovati še bolj demokratično, prisluhniti kulturnim potrebam doslej zastopanih celin, upoštevati glasbene dosežke vseh narodov sveta, tako da bodo lažje našli pot tudi do federacije glasbene mladine.

Torej je generalna skupščina v federaciji organ, ki sprejema odločitve. Sestaja se vsako leto, vmes pa za nemoteno poslovanje skrbi biro, njen izvršilni organ. Skupščina voli razen biroja še pravno, volilno in verifikacijsko komisijo, biroju pa prepušča, da izvoli komiteje, zadolžene za posamezne projekte: beograjsko tekmovanje, Grožnjan, svetovni orkester glasbene mladine, pa še komite za animacijo. Tričlanska delegacija za generalno skupščino sestavlja nacionalna organizacija za vsakoletno zasedanje posebej; običajno jo vodi predsednik. Vsi tisti, ki so izvoljeni v katerega od organov federacije, pa so še dodatno člani delegacije. Njihov mandat v biroju, komisijah ali komitejih je običajno dveleten. Statut federacije pravi, da so izvoljeni zaradi svojih sposobnosti in ne kot predstavniki svoje dežele, kar pa že prihodnje leto ne bo več veljalo: kandidati bodo namreč nujno morali imeti podporo svoje organizacije, kar doslej ni bil vedno pogoj. Seveda se je naša organizacija vedno držala načela, da v organih federacije brani naša stališča in se zavzema za naše načine dela.

KOMITE MEDNARODNEGA TEKMOVANJA MLADIH GLASBENIKOV V BEOGRADU

Marie-Thérèse Gallard, Francija, Aleksandar Pavlović in Miodrag Pavlović, Jugoslavija, Luc Lay tens, Belgija, Bogumil Starchenov, Bolgarija

KOMITE ZA ANIMACIJO

Jacques Baerten, Belgija, Barbara Dybkowska, Poljska, Dany Page, Švica, Ivan Székely, Madžarska, Sylvain Vasey, Francija in dva člana za dve leti (Maria Cecilia Gomez, Venezuela in Geran Bergendal, Švedska)

BIRO MEDNARODNE FEDERACIJE GLASBENE MLADINE FIJM

Predsednik — Kjeld Hansen, Danska

1. podpredsednik: Jean-Claude Picard, Kanada

2. podpredsednik: Tamas Klenjanszky, Madžarska

blagajnik: Theodor Kersten, Nizozemska

Jean-Pierre Bissot, Belgija;

člani: Dolores Carillo Flores, Mehika; Barbara Dybkowska, Poljska; Fathi Zgondha, Tunizija; Metka Zupančič, Jugoslavija.

VOLILNA KOMISIJA

Hildegard Sehs, Avstrija, Jacques Braipson, Belgija, Marek Bykovsky, Poljska, Juriaan Naessers, Nizozemska, Francois Page, Švica

VERIFIKACIJSKA KOMISIJA

Jean-Pierre Oestereicher, Luksemburg (verifikator), Peter Wolf, Avstrija (namestnik verifikatorja)

KOMITE ZA GROŽNJAN

Gunnar Nolgard, Švedska, Nicole van Wanoenhoven, Belgija, Penelope Papadoulis, Grčija, Mario Contes, Italija, Marie-Thérèse Gallard, Francija, János Patacky, Madžarska in Neda Janković, Jugoslavija

Predsednik mednarodne federacije Glasbene mladine Kjeld Hansen vodi sejo, ob njem sta Hadelin Donnet, generalni sekretar in Miodrag Pavlović, prvi podpredsednik v prejšnjem mandatu

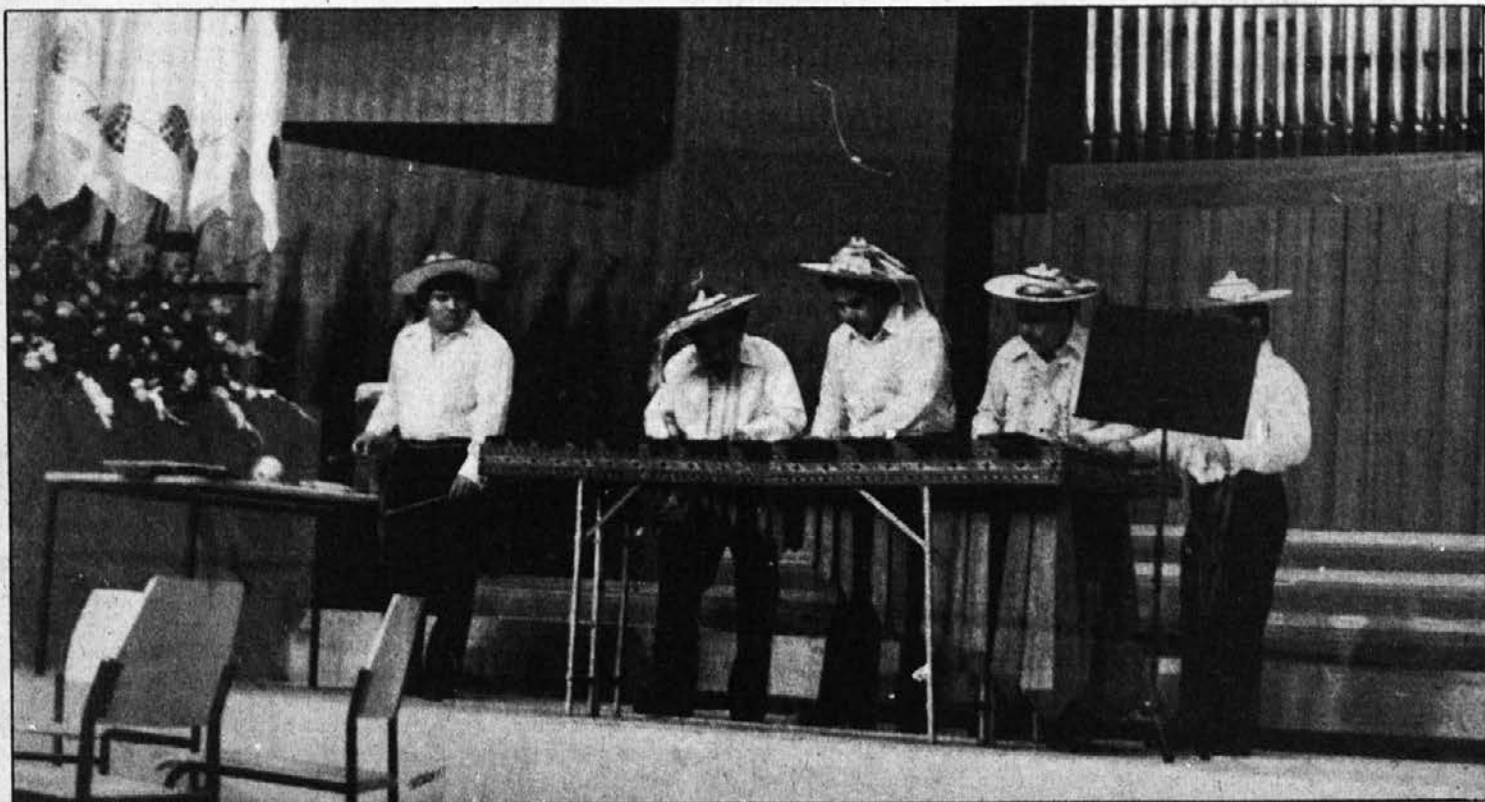
XXX. KONGRES FIJM XXX. KONGRES FIJM XXX. KONGRES FIJM

Jubilejni XXX. kongres mednarodne zveze glasbenih mladine je bil letos prvič v Jugoslaviji, saj je naša glasbena mladina želela to manifestacijo pripraviti na svojih tleh ob 25-letnici svojega delovanja. Organizacijo je prevzela z vso odgovornostjo in je izredno domiselno pripravila programski in razpravljalški del kongresa. V slednjem je uvedla novost, nad katero so bili navdušeni vsi udeleženci — forum — kjer so kongresisti lahko z referati in prispevki sodelovali v splošnem razgovoru na tri teme: 1. demokratizacija glasbene umetnosti, 2. pravica do kulture kot temeljna človekova pravica in 3. glasbena mladina kot soustvarjalka glasbene kulture. Udeleženci so s pomočjo uradnih prevajalcev izmenjavali izkušnje, načrte in nasvete. Razgovore so vodili sodelavci glasbene mladine Jugoslavije (na sliki od leve proti desni) Ivo Vuljevič, častni predsednik glasbene mladine Jugoslavije, Miodrag Pavlovič, predsednik Glasbene mladine Srbije in Marijan Radmilović, predsednik Glasbene mladine Zagreba.

Letošnji kongres je nosil naslov Srečanje kultur. Programski del, ki je obsegal več kot 50 koncertov in predavanj na raznih krajih v Zagrebu, njegovi okolici in še ponekod na Hrvaškem, v Istri in Sloveniji, je naslov potrjeval, saj so se tu res srečali umetniki in kulturni delavci z vseh celin, razen Avstralije. Največ sporedov je prispevala Jugoslavija, ki je kot gostiteljica želela prikazati umetniško in kulturo raven svoje mladine. Poleg dveh ansamblov za staro glasbo, dveh imenitnih zborov in dveh mladinskih orkestrov je v koncertni palači Vatroslava Lisinskega svoje znanje prikazal tudi ansambel mladih talentov iz Čuprije. Na sliki del godalne skupine mladih talentov, ki so nastopili tudi med odmorom kar na stopnišču.

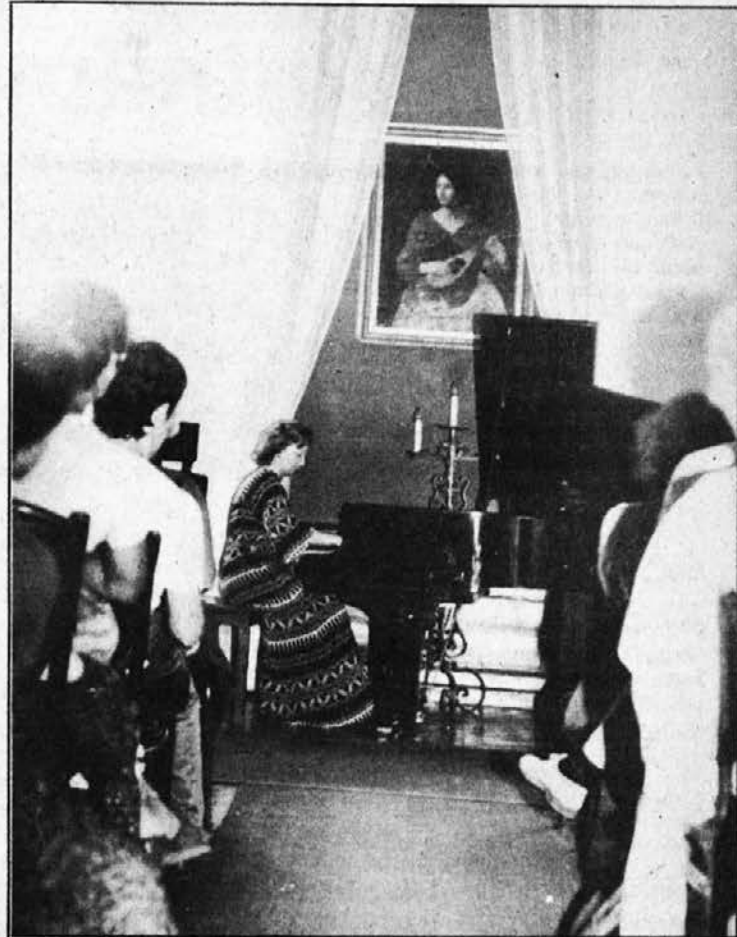
Največ koncertov je bilo seveda v dvoranah Vatroslava Lisinskega. V veliki dvorani so igrali zanimivi orkestri, med njimi Leninograjska filharmonija, pa kitajski ansambel iz Šanghaja in drugi. Tu je bil tudi štiriurni otvoritveni koncert ter zaključna prireditev — rock opera Gubec beg. Moto kongresa — srečanje kultur — ni zata-

nil. Slišali smo najrazličnejše zvrsti glasbe najrazličnejših narodov. Mehika se je predstavila s skupino ksilofonistov, ki so z briljantno tehniko odigrali priredbe resnih kompozicij in nekaj narodnih in zabavnih skladb na zanimiv dolgi ksilofon—marimbo. Ansambel se imenuje Marimba Nandayapa.

XXX. KONGRES FIJM XXX. KONGRES FIJM XXX. KONGRES FIJM

Polnočni koncerti v klubu Lapidarij so bili kljub pozni uri in dolgim uram poslušanja glasbe množično obiskani. Tu so se zvrstili švedski folkloristi, nizozemski jazzovski glasbeniki, keltski pevec Myrddhine s svojo harfo in slovenska skupina Sedmina ter Marimba Nandayapa. Že prvi večer pa je nastopil kamerunski glasbenik in pisatelj Francis Bebey, ki je občinstvo ogrel s svojo kitaro in šan-soni.

Komorni koncerti so bili tudi v hrvatskem glasbenem zavodu, kjer so vsak dan nastopali nagrajenci preteklih mednarodnih tekmovanj mladih glasbenikov v Beogradu, med njimi slovenska flautistka Irena Grafenauer-Krstić, nekaj pa jih je bilo tudi v lepi dvoranici zgodovinskega muzeja v starem delu mesta. Tu je z zanimivim sporedom del Scarlattija, Brahmsa in južnoameriških avtorjev nastopila pianistka Isabel von Bassenheim iz Argentine, ki je predsednica glasbene mladine v svoji deželi.

Popoldanski in večerni koncerti v mali dvorani Vatroslava Lisinskega so nudili poslušalcem enkratno priložnost srečanja z glasbo oddaljenih in manj znanih narodov. Poslušali smo Grke, Tunizijce, Vietnamce pa tudi Korejce in Indijce. Na sliki je del korejskega ansambla, ki je predstavil svoj slikoviti način igranja, plesa in petja.

Indijca sta navdušila občinstvo z iskrenim improviziranjem na bobenčke, tablo in sitar.

KAJA ŠIVIC

Vietnamska glasba

Res postaja zaradi tehničnega napredka svet vse manjši; letalo nas v nekaj urah prepelje na drugo stran zemeljske oble, telefon nam v nekaj sekundah pomaga izvedeti novice najbolj oddaljenih dežel, film in televizija nas izobražujeta in nam prikazuje način življenja, kulturo in umetnost vseh narodov sveta. Pa vendar ostaja osebni stik z umetnostjo oddaljenih dežel enkratno doživetje. To smo znova spoznali udeleženci kongresa v Zagrebu, kjer smo imeli priložnost srečati celo vrsto azijskih in afriških glasbenikov, ki so na izvornih glasbilih igrali glasbo svojih dežel.

Ena najzanimivjših osebnosti na kongresu je bil prav gotovo profesor Tran van Khe, vietnamski etnomuzikolog, ki že dolga leta potuje po svetu po dolgem in počez ter s svojim izrednim darom za opazovanje ljudi, s svojim iskrenim odnosom in pa z malim magnetofonom sledi razvoju ljudske glasbe. Svoje izkušnje prenaša študentom na Sorbonni in vsem ljudem, ki jih zanima glasbeni razvoj naše Zemlje, kot direktor instituta za etnomuzikološke raziskave v Parizu in član odbora za glasbo pri organizaciji Unesco.

Ura in pol glasbe ter pripovedovanja profesorja Tran van Kheja nas je prestavila v drug svet. Zaživela je pentatonika, zaživela tista mirna in iskrena pripoved azijskega, tako poetičnega in tako preprostega besedila, pred našimi očmi so se zvrstila najrazličnejša vietnamska glasbila in zazvenela s svojim vibriranim tonom.

Izvedeli smo najprej, da Vietnamci nikoli niso bili vajeni plesati, da pa so od nekdaj veliko peli. Vietnamca pesem spremlja od zibelke do groba, ob vseh priložnostih si prepeva ali sam ali v zboru ali pa celo ob spremljavi kakšnega glasbila. Te pesmi so seveda funkcionalne narave, imajo poleg umetniške vrednosti predvsem socialni pomen. Življenje se začne z uspavanko, ki jo vietnamska mati prepeva svojemu otroku in se nato nadaljuje s preprostimi otroškimi pesmicami ter prehaja v svet ljubezenskih pesmi, ki jih poje Vietnamec ob delu in med počitkom.

Melodija te glasbe je našim evropskim ušesom nekoliko tuja, še bolj pa jim je tuj način izvajanja. Vietnamska glasba sloni na pettonski lestvici, ki se imenuje pentatonika. Teh lestvic je veliko vrst, vsaka pa ima svoje ime po vzdušju, ki ga pričara — na primer veselje, žalost in podobno. Od posamezne lestvice je tudi odvisno, katere tone pentatonike Vietnamec okraši, se pravi, da na določenem tonu z glasom ali

Tran Van Khe z lutnjo v obliki meseca med predavanjem o vietnamski glasbi

glasbilom „zavibrira“. Nič manj zanimiv ni ritem. Vietnamci živijo z naravo, prisposodbe vedno črpajo iz oblakov, sonca, morja, gora, cvetic in črčkov, zato so tudi melodije povezane z naravo in občutji. Pesmi, ki jih pojejo vietnamski delavci ob obiranju ali čiščenju riža, njihovi čolnarji na splavih in pirogah, imajo široko melodijo in popolnoma prost ritem. Saj pod milim nebom in ob enakomernem delu vsakdo lahko prepeva po svoje, ritmično impro-

vizira in okrašuje tone, kolikor mu je drago. Nasprotno pa ob težjem fizičnem delu, kjer je potrebno gibanje, prepevajo zelo ritmične pesmi, ki pomagajo pri delovnem vzdušju. Vendar je vsebina ne glede na ritem največkrat ljubezenska. Žal mnogo teh pesmi počasi izginja, ker jih izriva sodobni način življenja. Profesor Tran van Khe pravi, da seveda ne smemo biti razočarani zaradi tehničnega napredka, ki je osvobodil gotovo pa nam mora človeka, prav

biti žal za izginulimi oblikami ljudske umetnosti, ki jih nismo z ničemer nadomestili. To se seveda dogaja po vsem svetu, ponekod hitreje in drugod počasneje. Vedno manj je mimih trenutkov, otrokom nimamo več časa peti uspavank in najpogosteje dojenčki zaspijo kar ob radijskem sprejemniku, skoraj vsa fizična dela delamo s stroji, ki s svojih hrupom onemogočajo sproščeno pesem. Kljub vsemu Vietnamci za sedaj še zelo veliko pojejo in njihova glasba je še vedno nepokvarjena, pristna. Zaradi dolgoletnih vojnih razmer glasbeno šolstvo in glasbena vzgoja nista najbolje razvita, zato pa tudi ni nobenih komercialnih vplivov na izvorno glasbo, ker industrija plošč še ne obstaja.

Ob pesmih smo spoznali nekaj zanimivih glasbil, preprosto izdelanih in lepo poslikanih, kot je na primer boben, na katerega Vietnamci s paličicami improvizirajo najbolj zamotane ritme. Mnogo pesmi spremljajo na DANTAN — sitar s 16 strunami, na katerega z desno roko brenkamo s pomočjo kovinskih naprstnikov, ki jih natakemo na palec in kazalec, z levo dlanjo pa pritiskamo na strune tako da menjamo inotacijo in tako dobimo bolj ali manj vibriran ton. Brenkalo je tudi lepa lutnja v obliki polne lune, ki ima le dve struni. Nanje se brenka s trzalico. Vietnamska lutnja ima nekoliko ječeč ton. Isto glasbilo najdemo tudi na Kitajskem, kjer ima krajši vrat, in pa v Kambodži, kjer je vrat mnogo daljši. Zelo popularno azijsko godalo DANKO ali DANJI (Kitajci mu pravijo barbarska violina) izvira prav iz Vietnam. Dve struni ima in majhen odmevnik, lok pa je obešen na notranji strani strun, tako da ne more pasti od glasbila, tudi če ga izpustimo.

Vsa ta glasbila seveda nastopajo tudi v umetni vietnamski glasbi, ki je precej razvita. Bogato tradicijo imata predvsem glasbeno gledališče (seveda precej drugačno od naše opere) in pa ceremonialna glasba, ki jo igrajo ob raznih svečanostih. V tej glasbi igrajo profesionalni ali vsaj polprofesionalni glasbeniki, ki imajo nekoliko bolj umetno izdelana glasbila, saj to zahteva način igranja. Z veseljem moramo povedati, da v Vietnamu zadnjih nekaj let kulturni delavci urejajo šolsko izobraževanje in povsod vključujejo glasbeni pouk. Na vseh stopnjah in tudi na univerzi pa sta močno poudarjena študij ljudske glasbe in ohranjanje kulturne dediščine, ki je tako izredno bogata.

KAJA ŠIVIC

Fotografiral S. JELIČ

Kitajci tudi v Zemonu

KITAJSKI ANSAMBEL IZ ŠANGHAIJA je popestril poletno kulturno življenje na gradu Zemono pri Vipavi. Vrhunski umetniki so nam predstavili tradicionalno kitajsko glasbo in njihova ljudska glasbila.

Ansambel je pripotoval v Jugoslavijo na svetovni kongres Glasbene mladine, ki se je odvijal avgusta v Zagrebu. Obenem so nastopili še v Grožnjanu, Varaždinu, Samoboru in na Zemonu. Ansambelu to ni bila prva turneja, saj so obiskali že mnoge evropske, ameriške, afriške in azijske države. V svojem programu so izvedli tudi pesmi jugoslovanskih narodov. Le-te so predstavili že 1. 1977 tovarišu Titu na njegovem potovanju po Kitajski.

Obiskovalci koncerta smo navdušeno opazovali raznolika kitajska glasbila. Bambusova piščalca nas ni posebno presenetila. Nepozaben nam je ostal le Jun Sjuj Fan, ki jo je igral. Skladbe „Jutro na planini Mijo“, „Tri, pet, sedem“ in druge je

izvedel gotovo, z jasno barvo zvoka. Posebno nas je presenetil, ko je na ustno piščalca izvedel bosansko kolo. Ustno piščalca je sam ustvaril. V dolžino meri kakih sedem centimetrov. Ima tri odprtine, eno na sredini podobno kot flavta, v katero piha, in po eno na vsakem koncu, s pomočjo katerih dobi zaželen ton.

Poleg bambusove piščalke je na Kitajskem zelo pogosto glasbilo erhu. To je godalo z dvema strunama. Min Huej Fen ga je igrala sed. Postavila ga je pokončno na koleno in ga držala z levo roko, z desno pa je nanj godla z lokom. S svojo igro na erhu je zaslovela že mlada. Leta 1963 je dosegla najvišje priznanje z zmago na vsekitajskem festivalu. Min Huej Fen tudi sama piše skladbe za erhu. Najbolj sta nas pritegnili pesmi: „Dirjajo vojaški konji“ in „Voda reke“. V prvi nam je impresionistično podala sliko dira ob spremljavi ostalega ansambla. Pesem „Voda reke“ pa je izvedla solistično. Pesem je starejšega iz-

vora, prikazuje pa nam delo, trpljenje in usodo žene v stari Kitajski.

Pipa je nam manj znano glasbilo. To je brenkalo s štirimi strunami. Nanj se igra sede, držimo ga pokonci. Pipa je zelo stara, njen predhodnik sjen se je pojavil že v 3. stoletju pred našim štetjem. Pipo je igral Tan Ljan Sin. Čudovito nam je predstavil dve starodavni melodiji: „Napad z vseh strani“ in „Melos Šejšan“. Obe pripovedujeta o mogočnih bitkah, ki so se odvijale v kitajski zgodovini. Vsa ta dogajanja in napetosti nam je Tan Ljan Sin prikazal izredno barvito in raznoliko.

Ob poslušanju različnih melodij smo opazili, da kitajski glasbeniki najpogosteje izvajajo impresionistične skladbe. To njihovo slikanje je tako razgibano in zanimivo, da je pritegnilo številne poslušalce.

V ansamblu je sodelovalo šest glasbenikov. Poleg omenjenih glasbil so uporabljali še jancin, šen, čen, in džan tai feng. Jancin je tolkalno s strunami, zelo podobno našim cim-

balam. Tin Je I se je na njem pokazala kot odlična spremljevalka ostalih glasbil in tako izpopolnila igro ansambla.

Ma Žen Li se nam je predstavil na glasbilu šen — to so neke vrste ustne orgle. Nanje je igral lahkotno in elastično. Glasbili šen in jancin sta dajali ansamblu harmonsko spremljavo.

Na čen in na džan tai feng je igrala mlada solistka Van Čan Jue. Čen je brenkalo, podobno našim citram, le da je daljše. Tudi ona je predstavila impresionistične skladbe. Še posebno njena skladba „Boj proti tajfunu“ je bila izredno močna.

Vabilu na koncert se je marsikdo odzval z negotovostjo, saj nam je kitajska ljudska glasba malo znana. Koncert nam je postajal od skladbe do skladbe bolj zanimiv in od kitajskih umetnikov smo se kar težko poslovili. Takih koncertov si gotovo še želimo.

MARTINA ČERNE

Od leve proti desni: Min Huej Fen z godalom erhu, Ma Žen Li z ustnimi orglami šen, Jun Sjuj Fan s piščaljo, Tin Je I s tolkalom jancin, Tan Ljan Sin pipo in Van Čan Jue z brenkalom čen.

Fotografiral MILJENKO VOJTA

Ivo Vuljević o kongresu

Ob koncu našega poročanja o kongresu preberite še, kaj o njem meni Ivo Vuljević, častni predsednik Glasbene mladine Jugoslavije in predsednik organizacijskega odbora te prireditve:

● *Kaj je vplivalo na odločitev, da bo jubilejni XXX. kongres mednarodne zveze Glasbene mladine v Jugoslaviji, in to prav v Zagrebu?*

Vsaka organizacija Glasbene mladine, ki je članica mednarodne zveze, ima pravico in dolžnost, da kandidira za gostiteljico kongresa ali generalne skupščine. Kongresi so vsaki dve leti, generalne skupščine pa vsako leto. Glasbena mladina Jugoslavije je članica mednarodne federacije od 1962. leta in v obdobju zares uspešne aktivnosti preteklih 25 let se je uveljavila ne samo pri nas, temveč tudi daleč izven svojih meja. Zamisel in priprave na kongres pri nas so se začele pred 15 leti.

Konkretno iniciativo za pripravo XXX. kongresa mednarodne federacije v Jugoslaviji sta dali Glasbena mladina Zagreba in Hrvatske na pobudo enega svojih najbolj delavnih aktivistov, Branka Molana, tedanjega tajnika Glasbene mladine Zagreba. Njegova vizija kongresa je bila veliko ambicioznejša od tistega, kar smo uresničili: še večje število udeležencev, bogatejši umetniški program pa drugi termini in kraji. Kongres naj bi se začel aprila 1979 v Dubrovniku in se nadaljeval v Zagrebu. Tako je bilo dogovorjeno na XXIX. kongresu leta 1977 v Seulu. Takoj smo pripravili vse, kar je bilo potrebno, da smo se lahko začeli dogovarjati o konkretni mednarodni kulturni izmenjavi med našo državo in drugimi deželami vseh celin, od koder smo pričakovali udeležence kongresa. Na žalost mnogim državam april, ki je bil za nas veliko ugodnejši, ni ustrežal in so si prizadevale za drugo polovico avgusta. To je seveda bistveno vplivalo na že izdelan koncept in nam povzročilo niz novih, včasih težko rešljivih težav. Do potankosti izdelane načrte za kongres in generalno skupščino, s katerimi se je dve leti ukvarjala skupina strokovnjakov in navdušencev Glasbene mladine, je bilo treba pozabiti in začeti znova. Dubrovnik, na primer, ni imel več možnosti, da v polni poletni sezoni prevzame program in prostor za 1200 udeležencev kongresa. Udi prijavljeni udeleženci umetniškega programa so težko našli čas za novi termin. Skoraj vsi naši vrhunski umetniški ansambli so zavrnilli nastop v avgustu.

Na kratko rečeno, morali smo v dani situaciji najti nove, najboljše

rešitve. Vedeli smo, da vsa mednarodna zveza z izrednim zanimanjem pričakuje XXX. kongres v Jugoslaviji, še posebej pa države, ki še niso članice federacije, pa z našo državo odlično sodelujejo na kulturnem področju. Zavedali pa smo se tudi, kako bi nekaterim ugajalo, če bi pod težo problemov morali kongres odpovedati, a tega zadovoljstva nismo nikomur privoščili. Verjeli smo v sposobnosti Glasbene mladine in bili prepričani, da bo ponovno upravičila zaupanje, ki ga ima v naši državi. No, tako je prišlo do odločitve, naj bo kongres kljub vsem težavam v Jugoslaviji, in da priprave prevzame Zagreb, se pravi najstarejša organizacija Glasbene mladine pri nas.

● *Katere ideje so organizacijski odbor kongresa vodile v koncipiranju te manifestacije?*

Kongres je bil za Zagreb in za celo našo državo posebnega pomena. Ne samo zato, ker je bil jubilejni, trideseti, in ker smo ga pripravili v letu, ko Glasbena mladina Jugoslavije delavno slavi svojo 25-letnico obstoja, s čimer je naša organizacija dobila še posebno priznanje, temveč tudi zato, ker je bil kongres v socialistični, neuvrščeni Jugoslaviji, in to v trenutku, ko mednarodna zveza poskuša razviti sodelovanje z državami Afrike, Azije in Latinske Amerike. Upoštevali smo stanje mednarodne federacije in dobro znana stališča naše države o pravicah vsakega naroda do lastne nacionalne in kulturne identitete ter potrebi uveljavljanja kulturnih vrednot s pomočjo razvijanja mednarodne kulturne izmenjave, zato smo predlagali za skupno temo vsega kongresnega dogajanja SREČANJE KULTUR. Takšna programska usmeritev je predvidevala prihod delegatov, umetnikov in ansamblov z vseh celin sveta. Poskrbeli smo, da poleg članic mednarodne zveze pride čimveč opazovalcev, gostov in izvajalcev iz držav, ki niso v zvezi. S tem smo dosegli zelo bogato vsebino in celovitost programa.

Osnovni kriteriji, za katere smo se odločili pri izbiranju izvajalcev in njihovih programov, so bili: *kvaliteta in izvirnost, pretežna zastopanost mladih v izvajalskih sestavih in držav članic, držav opazovalk in tistih držav, ki jih ima mednarodna zveza za potencialne bodoče člane, predstavljanje kultur v okviru kongresne teme, koristnost predstavljanja mednarodnih akcij v Jugoslaviji (Kulturni center v Grožnjani in mednarodno tekmovanje mladih glasbenikov v Beogradu) ter predstavljanje razno-*

likih izvajalskih in umetniških vrednot Glasbene mladine Jugoslavije. S posebno pozornostjo smo obravnavali predloge, ki so jih dale Glasbene mladine naših republik in pokrajin. Nekateri med njimi so pomenili vrhunsko umetniško vrednost in največje dosežke naše glasbene kulture. Med njimi je bilo, na žalost, tudi nekaj takih, ki se nikakor niso skladali s konceptom in kriteriji, pa tudi takih, ki ne bi zdržali močne mednarodne konkurence. Zaradi pomanjkanja denarnih sredstev in zaradi letnih dopustov nismo mogli uvrstiti v program nekaterih naših najkvalitetnejših ansamblov, kar je velika škoda, saj so jim bili zagotovljeni pomembni termini na otvoritvi in zaključku kongresa. Kljub vsemu smo zadovoljni, da smo v danih pogojih lahko predstavili naše najboljše mlade umetnike, komorne in velike glasbene ansamble iz vseh republik in pokrajin.

● *Kongres je bil odlično pripravljen, dobro obiskan in nudil je veličasten program. Zanima nas, kaj je ta prireditev pomenila v finančnem smislu in kdo vse je pri tem sodeloval?*

Glasbena mladina je navajena, da z relativno skromnimi sredstvi uresničuje velike kulturne načrte. To je mogoče predvsem zato, ker večino dela opravijo prostovoljci, ki ne zahtevajo plačila in delajo z velikim navdušenjem. Resnejših denarnih težav za uresnitve kongresa ni bilo. Dogovorjena sredstva so se zbirala v preteklih treh letih. Več kot tretjino vseh stroškov so poravnali sami udeleženci, velik del podpore za umetniški program pa so prispevale države, ki so poslale ansamble. Preostali del sredstev je prihajal iz sklada, v katerega so prispevale Samoupravna interesna kulturna skupnost SR Hrvatske, Združena interesna kulturna skupnost mesta Zagreba, Komisija za kulturne stike s tujino SR Hrvatske, Zvezni zavod za mednarodno znanstveno, prosvetno-kulturno in tehnično sodelovanje, Skupščina mesta Zagreba, Glasbena mladina Jugoslavije, družbeno-politične organizacije, organizacije združenega dela, interesne skupnosti republik in pokrajin.

● *Na kakšne težave ste naleteli pri pripravi na kongres?*

Razen problemov, o katerih sem že govoril, resnejših objektivnih težav nismo imeli. Prej bi lahko govorili o naših subjektivnih dilemah in razmišljanjih, o notranjih slabostih naše organizacije, o nezadostni strokovni in družbeni usposobljenosti kadrov, ki profesionalno ali ljubiteljsko delajo v Glasbeni

mladini, o nezadovoljivi razvitosti odnosov v naši organizaciji in okrog nje, o pomanjkljivem čutu za skupnost in včasih formalističnem razumevanju delegatskega sistema pa tudi o „forumskem“ obnašanju posameznikov, ki bi nas lahko zaskrbelo.

Mislim, da so organizatorji kongresa večino teh težav uspešno premostili.

● *Kaj po vašem mnenju pomeni XXX. kongres FIJM za razvoj mednarodne organizacije in kaj prinaša Glasbeni mladini Jugoslavije?*

Prepričan sem, da so tri zelo uspešne tematske razprave na FORUMU kongresa (o nujnosti demokratizacije glasbene umetnosti, o pravici do kulture kot temeljni človekovi pravici in o Glasbeni mladini kot aktivni soustvarjalci glasbene kulture) pomenile zgodovinsko prelomnico v načinu mišljenja uradnih delegacij in delegacij držav opazovalk. Sprejeti zaključki to najboljše potrjujejo. Umetniški program kongresa je blesteče prepričljivo potrdil vse teze, na katerih je temeljil koncept celega kongresa. Za Glasbeno mladino Jugoslavije, Zvezo socialistične mladine in celo našo deželo je to še eno ogromno mednarodno priznanje in pa izkušnja. Sporočilo, ki ga je tovariš Tito poslal udeležencem kongresa, smo vsi sprejeli z navdušenjem.

Kongres nekako zaokroža petindvajsetletno uspešno delovanje Glasbene mladine v Jugoslaviji. Opozoril nas je na nekatere slabosti znotraj organizacije, ki jih bodo morale nove generacije glasbenih mladincev hitreje in bolj energično odpravljati, da bo lažje prišla do izraza ustvarjalnost v snovanju in uresničevanju takšnih umetniških programov in akcij, ki bodo resnično lahko zadovoljevale vse kulturne potrebe mladih.

● *Novi statut mednarodne federacije predvideva pomladitev članov v organih zveze — kaj vi menite o novi generaciji, bo prinesla osvežitve?*

Ta osvežitev je nujna. Nove ideje lahko prispevajo predvsem novi, mlajši ljudje. Verjamem v ustvarjalnost, sposobnost in možnosti novih generacij. Vendar je treba misliti tudi na nemajhno breme odgovornosti, ki ga s tem prevzemajo. Usposabljanje in sistematično pripravljane mladih ljudi za najodgovornejše funkcije v organih mednarodne federacije je resno delo in velika odgovornost. Nisem prepričan, da smo v naši organizaciji posvetili dovolj pozornosti temu izredno pomembnemu vprašanju.

Nastop „Grožnjancev“

Mednarodni komorni orkester Glasbene mladine iz Grožnjana je prikazal rezultate svojega dvajsetdnevnega dela tudi na kongresu FIJM v Zagrebu.

Glasbeni del kongresnega programa je za sobotni večer 25. avgusta, napovedoval nastop orkestra 30 mladih glasbenikov iz Jugoslavije, Francije, Grčije, Švedske, Belgije in ZR Nemčije, kar je privabilo v veliko dvorano Vatroslava Lisinskega množico poslušalcev. Pod vodstvom hrvatskega dirigenta Igorja Gjadrova je orkester izvedel obsežen program, ki so ga sestavljala pretežno dela jugoslovanskih skladateljev (V. Lisinski, I. M. Jarnović, J. Gregorc, M. Logar in K. Odak).

Kot solisti so se izkazali trije mladi jugoslovanski glasbeniki: oboist Branko Mihanović v Albinonijevem Concertu a cinque, Borivoj Martinić Jerčić v Jarnovićevem 4. koncertu za violino in orkester ter Željko Marasović v Haendlovem koncertu za orgle in orkester. V drugem delu koncerta je orkester izvedel še Mozartovo 29. simfonijo v A—duru. Kljub nekaterim interpretacijskim pomanjkljivostim je bilo čutiti, da je orkester marljivo delal in je dosegel zanesljivost v tehničnem pogledu in izenačenost instrumentalnih skupin. Mladi glasbeniki so celoten program naštudirali v Grožnjanu v slabih treh tednih in so ga razen v Zagrebu izvedli še na Osorju, v Bujah, Poreču, Grožnjanu in Rovinju ter posneli za koprsko RTV.

Komorni orkester deluje v Grožnjanu že nekaj let. O delu orkestra in o svojih vtisih iz Grožnjana je pripovedoval član orkestra

Reinhold Rieger (viola) iz Koelna: „V mednarodnem komornem orkestru v Grožnjanu sodelujem že drugo leto, obakrat pod vodstvom dirigenta Gjadrova. Zasedba orkestra je skorajda ista kot lani, le jugoslovanski udeleženci so drugi. Za nas, tujce, je v tem orkestru najbolj zanimivo to, da lahko spoznavamo dela jugoslovanskih skladateljev in se seznanjamo z razvojem jugoslovanske glasbe; doma nimam te priložnosti, saj v orkestrih, kjer sodelujem, igramo le dela svetovno znanih klasikov. Kljub temu da smo iz različnih dežel, se lahko pogovorimo in izvemo mnogo zanimivega eden o drugem, „družba“ je dobra, odlično se zabavamo.

Vadili smo dopolne in popoldne po dve uri; v treh tednih smo imeli okrog dvajset vaj, šest koncertov in še RTV snemanje. Lahko trdim, da je bilo delo orkestra naporno, a bilo je izvedeno profesionalno, s profesionalnim dirigentom. Sistem dela mi je zelo ugajal, uživali smo v skupnem muziciranju. Toda malo bi rad skritiziral razmere v Grožnjanu: ker smo delali tako trdo, bi morali imeti boljšo hrano in boljše pogoje za bivanje in za študij. Dekleta so stanovala po dve ali tri v sobi, fantov pa je bilo tudi po dvanajst v enem prostoru. Če se najdejo v takšni sobi še štirje solisti, je delo res skorajda nemogoče. Sodeloval sem že v nekaterih drugih glasbenih taborih, na primer v Pommersfeldnu (ZRN Nemčija), kjer so pogoji za delo odlični. Sicer mi pa Grožnjan ugaja in bom še prišel, zlasti če se bodo razmere obrnile na bolje.“

D. FRELJH

Člani mednarodnega mladinskega orkestra zbrani okrog dirigenta Igorja Gjadrova sredi grožnjanske ulice.

Primož Removš

Primož Ramovš

Primož Ramovš je naš morda najabstraktnější glasbeni ustvarjalec: vedno gradi iz zvoka in zaradi zvoka samega. A to je pravzaprav najčistejši način komponiranja in tudi najmanj spekulativen obenem: brez izvensglasbenih vplivov doseči maksimalno intenziteto samega zvoka in njegovega prelivanja v času in prostoru.

Pri Ramovšu se nam zdi, da je skoraj z vsako skladbo do kraja izkoristil zvok, ki mu ga nudi zasedba skladbe — ne sramuje se največjih vzponov in zvočnih krikov, kakor tudi ne najprijetnejšega šepetanja in dolgih mirujočih zvočnih linij. Tako nam pričara največje kontraste, ki so tako nujni pri graditvi slehernega glasbenega dela. Obenem izkorišča vse možnosti nastopajočih instrumentov, kar daje veliko zadovoljstvo in sprostitvev izvajalcem, pri tem pa sporoča glasbeno dojemljivim poslušalcem svojo vizijo današnjega sveta in časa.

Prav zaradi nepretrganega dela in razvoja svojega osebnega sloga, zaradi poštenosti do samega sebe je danes Primož Ramovš naš najkompletnejši in najbolj reprezentativen skladatelj, katerega veljava sega prek meja naše domovine.

Primož Ramovš se je rodil 20. 3. 1921. v Ljubljani, kjer je obiskoval osnovno šolo in klasično gimnazijo. Že zgodaj se je učil klavir na tedanji Glasbeni Matici, kar bi danes ustrezalo nižji glasbeni šoli. Z desetimi leti se je vpisal na Glasbeni konservatorij, kjer je študiral klavir in kompozicijo: najprej harmonijo in kontrapunkt, nato pa pri Slavku Ostercu s petnajstimi leti komponiranje. Ko je bila ustanovljena Glasbena akademija, je bil s konservatorija sprejet

v 4. letnik in čez dve leti, z dvajsetimi, diplomiral v razredu prof. Lipovška — njegov prejšnji učitelj Slavko Osterc je namreč medtem že umrl. Za diplomo je napisal svojo 1. simfonijo, ki ni bila nikdar izvedena. Kasneje se je izpopolnjeval pri Vitu Frazziju na poletnih tečajih v Sieni, nato pa celi dve leti privatno pri znamenitem Alfredu Caselli v Rimu.

Prvi stik z glasbo, ki ga je kmalu pripeljal do skladateljskih poizkusov, je imel Primož Ramovš že v predšolski dobi, ko je z materjo obiskoval kavarno Zvezdo, kjer je igral salonski orkester, ki ga je popeljal v svet zvokov. Še danes se natančno spominja zasedbe tega malega orkestra! Že v osnovni šoli je pisal prve skladbe, a so mu jih doma zažgali — kdo bi mogel tedaj vedeti, da so to prvenci bodočega slavnega skladatelja! Prva ohranjena skladba je nastala pri desetih letih — klavirska skladbica Angelčki. Zanimivo je primerjati tedanji skladateljev rokopis z današnjim!

Čeprav Ramovš danes sploh ne mara opere in ne komponira za glas ali zbor, je napisal v svoji rani mladosti kar štiri lutkovne opere, ki so jih v domačem krogu tudi izvedli! Prva javna izvedba je prišla precej kasneje: med študijem klasične gimnazije in Konservatorija je vodstvo gimnazije najelo cel godalni orkester, da je krstil njegove Quatre pièces symphoniques za godala. Neki kritik je zapisal, da so izvajali pet krajših skladbic mladega avtorja — bil je tako več svojega poklica, da je štiri stavke — allegro, adagio, vivace in allegro dodal naslovu skladbe in dobil pet stavkov! Njegov učitelj Slavko Osterc pa je bil ponosen na mladega učenca in mu je bilo delo zelo všeč. Osrednja stavka sta mu bila znamenje bodočega mojstra orkestralnega zvoka. To je bilo maja 1938 leta!

Prva natisnjena skladba je bila Suita za klavir, ki je izšla leta 1943, napisal pa jo je za časa študija pri Caselli, kjer je pričel tudi 2. simfonijo. Pri Caselli je moral mnogo več pozornosti posvetiti strogemu kontrapunktu, zato je v tistem času pričel pisati bolj tonalno kot poprej pri Ostercu, ki je ljubil kar precej začinjene disonance. Casella mu je tudi mnogo pomagal s svojim osebnim pogledom in analizami del tedanjih glasbenih velikanov: Stravinskega, Hindemitha, Bartoka. Posebej se je navduševal ob spominih na klavirske recitale Clauda Debussyja, ki da je tako prefinjeno in neposnemljivo uporabljal pedal.

Nadaljnje poglobljanje v Ramovševo glasbeno življenje bi potrebovalo precej več prostora, zato podajmo kolikor mogoče jasno in razumljivo razčlenitev njegovega razvoja od pričetkov komponiranja do danes. Otroško dobo in prve poizkuse preskočimo in označimo že zrelega avtorja — študenta pri Slavku Ostercu kot neoklasicista z dovolj drznimi harmonijami, a jasnimi klasičnim načinom v gradnji posameznih stavkov in večjih del. Pri Caselli je šel nekoliko nazaj, a zato izpilil svoje znanje, nato pa pričel svojo pot

do enega vodilnih sodobnih skladateljev pri nas.

Ta proces je tekel v smeri zmanjševanja uporabljenih intervalov in s tem večjih disonanc in oddaljevanja od tonalnosti. To ga je pripeljalo do prvega viška – do znamenitih Musiques funèbres za veliki orkester leta 1955.

Največjo prelomnico je doživel ob obisku Varšavske jeseni leta 1960, ko se mu je odprlo okno v povsem nov zvočni svet. Pričel je pisati dvanajsttonsko in serijsko, a le za kratek čas: leta 1963 je nastala skladba Enneafonia za komorni ansambel, ki je bila izvedena na Varšavski jeseni in od tu dalje se prične Ramovšev slog, ki ga danes poznamo le v bolj izpopolnjeni in izbrušeni obliki. Vrh je bil dosežen z znamenito Simfonijo 1968 in izpopolnjen do leta 1972 s Simfoničnim portretom. Ramovš je takrat do skrajnosti izkoristil vse, kar mu je ponujala sodobna glasba, le da je v nepregledni množici tehničnih možnosti odbiral tiste, ki so mu najbolj ustrezale – tako po značaju, kakor tudi glede na skladbo oziroma zasedbo. Od tedaj dalje je pričel iskati novih dimenzij v tonskem svetu in ni več izkoriščal vseh zvočnih možnosti, marveč poizkušal izrazno poglobiti svojo glasbo, četudi na račun opuščanja nekaterih prijemov, ki jih je bil že uporabil v prejšnjih delih.

V zadnjem obdobju so tako nastala tipična dela, kot Koncert za violončelo in orkester, Pianissimo za komorni ansambel, Aulofonija za oboo in klavir, Improvizacije za harfo, Enica za klavir in mnoge druge, saj avtor šteje med naše najplodnejše ustvarjalce. Tako ima na zalogi vedno dosti novih del, ki jih izvajalci pripravljajo za krstno izvedo, saj Ramovš sodi med tiste skladatelje, ki jih solisti, ansambli ali orkestri največkrat zaprosijo za nova komoma, solistična ali koncertantna dela. Zato v tem kratkem zapisu ni prostora za nadaljnje naštevaje njegovega bogatega opusa. Kot že omenjeno, le še ena zadnjih partitur – Duo concertante za flavto, harfo in orkester – za primerjavo rokopisa z onim iz mladeniških let.

ODDAJA O PRIMOŽU RAMOVŠU

Poslušajte oddajo „Iz dela Glasbene mladine“ na prvem programu ljubljanskega radia v soboto, 27. oktobra, ko bo na sporedu glasba Primoža Ramovša.

Z dirigentom Samom Hubadom, ki je krstil večino njegovih orkestralnih del.

NEKAJ VPRAŠANJ SKLADATELJU

Ali ste imeli kdaj vzornike in ali so le-ti vplivali na vaš razvoj?

Vsak mlad človek ima in potrebuje vzornike. Srečen pa je lahko tisti, ki so mu bili dani tako idealni, kot sta bila meni Osterc in Casella. Popolnoma razumljivo je, da sem se zato kot doraščajoč učenec ravnal po zgledih svojih profesorjev. Vsak od njiju mi je zapustil nekaj trajnega. Ne morem si zamisliti svoje glasbene poti brez Osterčevih naprednih in brezkompromisnih načel ali brez Casellove širine in kulturne plemenitosti.

Ali ste imeli pri razvoju svojega osebnega sloga od neoklasicizma do danes kakšne probleme ali krize?

Noben razvoj osebnega sloga ne more biti vedno gladek. Ustvarjalni proces je vse preveč kompliciran, da ne bi zadeval ob težave in probleme. Tako se je npr. moj izhod iz neoklasicizma vlekel skozi dolgo vrsto let. In prav v kritični, tako rekoč brezizhodni točki mi je obisk Varšavske jeseni leta 1960 prinesel zaželeno rešitev. Pa tudi v zadnjih letih vedno bolj čutim, da se je treba, potem ko imamo na razpolago vsa avantgardna sredstva, obrniti predvsem na vsebino. Ravno o rešitvi tega problema trenutno največ premišlujem.

Ali lahko opišete svoj način komponiranja?

Prav lahko: sedem za pisalno mizo, vzamem list notnega papirja, pa svinčnik in radirko – in delo se prične. Seveda je bilo pa prej potrebno veliko premišljevanja, od prvih utrinkov in zamisli pa do končne realizacije, ki mi teče na papir, brez pomoči klavirja ali kakšnega drugega instrumenta. Kajti pred seboj in v sebi imam točno sliko, ki jo želim podati in grafični zapis akustične vizije res ni nekaj nemogočega.

Kakšen je vaš odnos do izvajalcev?

Upam si trditi, da je moj odnos do izvajalcev vedno pozitiven. Cenim njihove napore, da bi naše skladbe čim bolj poustvarili. Posebno spoštovanje pa imam do tistih, ki poskrbijo, da je njihov repertoar vedno bogat z novimi deli. Ti so obenem s skladatelji tako pomembni nosilci naše glasbene kulture! Zato sem vsakega naročila vesel in ga rad sprejemem, čeprav se že vrsto let dušim od njih. To je tudi za nas skladatelje posebna spodbuda.

Kaj menite o trditvi nekaterih, da je avantgarda oziroma najradikalnejša smer v glasbi izgubila svojo ostrino in aktualnost?

Res je, da je v glavnem končana doba odkrivanja novih zvočnih pojavov. Mislim pa, da s tem avantgardi ni niti malo zadan tragični udarec. Kajti pred nami je dolžnost, da damo glasbi avantgardno vsebino, to je izraz današnjega trenutka s pogledom naprej. Sredstva so potem res le še samo sredstva.

IVOPETRIČ

30 let dubrovniških iger

Dubrovčani živijo za svojo prireditev, ki že tri desetletja izpolnjuje poletne večere, letos od svečane otvoritve 10. julija pred palačo Spozna do 25. avgusta, ko je na Držičevi poljani zaigrala Leningrajska filharmonija.

Jubilejni festivalski program so prizadevni organizatorji razdelili na dve umetniški področji: dramski in glasbeni del, ki so ga izpolnjevali balet, folklor ter koncertni večeri s pomembnimi orkestri in zbori. Kdor je iskal kaj zvočno intimnega, je izbral solistične nastope, za slado kusce in ponočnjake pa so pripravili polnočne serenade v atriju Kneževga dvorca. Dubrovnik je poln glasbeno in likovno čudovitih koticov, ki jih je z nekaj iznajdljivosti moč preurediti v koncertno dvorano, operno hišo ali razstaveni prostor, vsemu pa daje mik stara arhitektura, od sonca hel in od soli razjeden kamen tlakovanih uličic ter atrijskih dvorišč. V poletnih dneh tako prihajajo na obalo številni svetovno znani glasbeniki, dirigenti, igralci, slikarji, pisatelji, celo politiki in ljudje, ki ustvarjajo na najrazličnejših umetniških področjih; za manj zahtevne in le zabave željne pa so poskrbeli mnogi jugoslovanski pevci in številna zabavišča z najnovejšo disco glasbo, ki, milo rečeno, ponumlja in kvari glasbeni okus.

Ob pestrem festivalskem programu so organizatorji pripravili razstave, na primer pet stoletij jugoslovanske enciklopedistike, najbolj zanimiva v prvem delu festivala pa je bila Češko gledališče v dvorcih in gradovih. Ob tem so se vrstile številne predstavitve long play plošč, ki potrjujejo tesno sodelovanje zagrebškega Jugotona in Dubrovniških poletnih iger. Predstavili so jubilejno ploščo s posnetki del dubrovniških skladateljev 18. in 19. stoletja Ivana Mane Jarnovića, Luke in Antuna Sorkočevića, prav tako so poslušalce seznanili s skladbami dueta baritonista Vladimira Ruždjaka in pianista Jurice Murajja. Pri Jugotonu niso pozabili na besedno umetnost, posneli so plošči z monologom Gospara Lukše iz Dubrovniške trilogije Iva Vojnovića in s poezijo domačina Luke Paljetka.

V festivalskem biltenu, natisnili so ga vselej, ko se ja nabralo dovolj novic, smo prebrali utrinke ob glasbenih dogajanjih, imena novinarjev,

ki so bolj ali manj spremljali festivalski utrip in še kup zanimivosti. Že več let tako uspešno sodeluje z organizatorji poletnih iger Radio Zagreb, ki je poslušalcem popestril kar sedem večerov s prenosi koncertov Zagrebške, Londonske in Leningrajske filharmonije, simfoničnega orkestra RTV Ljubljana in Zagrebških solistov, ki so že petdesetih zaigrali v Dubrovniku, tudi letos s pomembnimi solisti: violinistom Henrykom Szeryngom, flautistko Ireno Grafenauer in trobentačem Guyem Touvronom iz Pariza.

Obiskali smo festival ob polovici dogajanja in turistični utrip je bil nad vse živahen. Prireditvene prostore so polnili domačini in turisti, prvih petdeset prireditev je videlo več kot štirideset tisoč poslušalcev in gledalcev. Tudi v Dubrovniku so navajeni na gnečo in veliko zanimanje, zato se zgodi, da ni moč kupiti karte za marsikatero predstavo ali koncert. To se redno dogaja za glasbene polnočnice v atriju Kneževga dvorca, za Goldonijev Kavamo, še vedno zbuja pozornost Shakespearove drame Kralj Lear, Življenje in smrt kralja Richarda II ter Hamlet, predstava, ki je s slikovitimi prizorišči uveljavila dubrovniške poletne igre v svetu.

Že avgusta, ob polovici poletnih iger, so obiskovalci organizatorjem le potrdili, da so uspeli v jubilejnem poletju sestaviti kvaliteten dramski in glasbeni program, ki na neki način že narekuje prihodnjo programsko usmeritev. Dubrovniška, ki je tudi najbolj ugledna jugoslovanska

kulturna prireditev bo v prihodnosti še bolje in natančneje predstavljala najboljše stvaritve naših in tujih narodov na dramskem in glasbenem področju.

Nekatere predstave, gledalci so jih spoznali že v prejšnjih poletjih, Krležina dramska legenda Aretej, Markovičev Heraklo, so postale še kvalitetnejše, organizatorji pa posvečajo vedno večjo pozornost dubrovniški književni zapuščini Iva Vojnovića in Marina Držića.

Glasbeno—baletno—folklorni del poletnih iger je bil kar se da pester in na dokaj visoki umetniški ravni. Iz Združenih držav je prišla v sklopu evropskega gostovanja plesna skupina koreografinje Marthe Graham, ki nam je v dveh večerih ob glasbi Aarona Coplanda, Gian—Carla Menottija, Louisa Horsta in drugih predstavila moderni balet, takšen, kot ga je Martha Graham izoblikovala pred več desetletji. Občudovali smo izpiljeno baletno tehniko, kljub skromni scenografiji osupljivo izraznost in svobodo gibanja. V nadaljevanju festivala so sarajevski baletniki zaplesali še Satano V. Komadine; za ljubitelje folklorne pa je bilo veliko bolje poskrbljeno, nastopile so skupine Lindo, Lado, Tanec, Kolo.

Številni koncerti so ob pomembnih orkestrih, dirigentih, zborih in solistih predstavili kvalitetna dela klasične glasbe: Zagrebški simfoniki so zaigrali oratorij Credo Borisa Papandopula in mašo v D—duru A. Ivančića ob sodelovanju pevcev, filharmoniki pa Verdijev Requiem

(solisti Margaret Price—sopran, Ruža Pospis—Baldani—mezzosopran, Nicolai Gedda—tenor, Luigi Ronibas).

Z istim orkestrom sta nastopila tudi pianist Alexis Weissenberg in kanadski violinist Philippe Dokić. Simfonični orkester RTV Ljubljana je zamuzical dvakrat, prvič pod taktirko Ernesta Boura, drugič s Samom Hubadom in pianistom Deszoeom Rankijem.

Omenimo naj še godalni kvartet Sidney, češkoslovaško državno filharmonijo iz Košic, Dubrovniški mestni orkester, ki se je predstavil samostojno pod vodstvom Lovra Matačića in Antona Kolarja, v komorni zasedbi pa je sodeloval tudi pri uspeli polnočni uprizoritvi Telemannove komične opere Pimpinone. V atriju Kneževga dvorca, osvetljenega s svečami, so navdušili v stare kostume oblečeni glasbeniki, igralsko in pevsko prikupna sopranistka Olivera Miljaković kot Verpetta ter možko naiven Pimpinone, baritonist Enrico Fissore.

Nastopili so številni solisti, njihova imena povedo dovolj: duet tenorista Nicolaja Gedde in pianista Miguela Zanettija, orglavca Joachim Dalitz in Garri Grodberg, pianist Rudolf Firkusny, Aleksandar Slobodjanik, James Tocco, violončelist Paul Tortelier, venezuelski kitarist Alirio Diaz, violinist Gideon Kremer. Skrite akustične dubrovniške koticke so napolnili s polnim zvokom zbori Branko Krsmanović iz Beograda, prištinski Collegium cantorum, Praški madrigalisti, koelnski Collegium vocale, festivalski program pa je namenil nekaj dragocenega časa tudi sodobni domači koncertni glasbi (nastopil je vokalno instrumentalni ansambel Sveta Sofija iz Skopja) in celo jazzovskim glasbenikom. Žal je predstava 1000 let jaza te glasbeni vrsti bolj skodovala in verjetno razočarala številne ljubitelje jaza.

Dubrovniške poletne igre so bile polne pomembnih in manj pomembnih predstav, še naprej pa uspešno izpolnjujejo svoje poslanstvo mednarodnega ambasadorja kulture, ki zelo neprisljano in na human način povezuje kar največ svetovnih narodov.

Orkester RTV Ljubljana z dirigentom Ernestom Bourom med nastopom v Dubrovniku.

Piranski koncerti

Letošnje kulturno poletje Pirančanov je potekalo v znamenju Piranskih glasbenih večerov — nizu petkovih komornih koncertov s priznanimi slovenskimi reproduktivnimi umetniki. Piransko mestno jedro z mnogimi obokanimi hodniki in privlačnimi majhnimi trgi, odmaknjenimi od avtomobilskega vrveža, je kot ustvarjeno za komorno muziciranje. Organizatorji KUD „Karol Pahor“ iz Pirana in Avditorij iz Portoroža so si letos za te prireditve izbrali križni hodnik frančiškanskega samostana, obokano dvorišče iz začetka 17. stoletja, ki lahko sprejme okrog tristo poslušalcev.

V juliju in avgustu je bilo osem koncertov; začeli pa so se 6. julija s predstavitvijo amaterske dejavnosti

kulturnoumetniškega društva Karol Pahor iz Pirana. Na odru na koncu Prešernovega nabrežja so številne obiskovalce navdušili domači folkloristi, moški pevski zbor, pihalni orkester in baletna skupina, kot gostje pa pevci mešanega zbora Obala iz Kopra. Ostalih sedem koncertov so komorni ansambli in solisti izvajali v križnem hodniku.

Prvi je pod njegovimi oboki nastopil Trio Tartini, ki je z imenom spomnil na rojaka iz tega mesta, slovitega violinista Giuseppa Tartinija. Trio Tartini je, kot smo pričakovali, kvalitetno izvedel dela Škerjanca, Dvořaka in Smetane. V juliju sta se zvrstila še dva koncerta. Slovenski trobilni kvintet je izvajal dela Gabriellija, Purcella, Pezela, Bacha, Holboma. Ansambel je pred nastopom

v Piranu uspešno nastopil na mednarodnem tekmovanju v Parizu.

Koncert tria Lorenz, 27. julija, je izzvenel ob bumem aplavzu. Prvi petek v avgustu je v križni hodnik privabil največ občinstva. Slovenski oktet je z novim programom in v pomlajeni zasedbi navdušil poslušalce, ki so z dolgotrajnim ploskanjem izvalili kar štiri dodatke. Izvajal je makedonsko liturgijo ter dela Gallusa, Lassa, Mozarta, Čajkovskega. Na naslednjem koncertu je pianist Aci Bertonec s Chopinovimi Šestimi preludiji, tremi mazurkami, dvema nokturnoma in Balado v f-molu v prvem delu ter deli Ravela, Joplina, Gershwinina in Foersterja ponovno potrdil svojo visoko muzikalno in interpretacijsko moč, ki je bila za poslušalce izjemno doživetje.

Prečna in kljunasta flavta v rokah Miloša Pahorja, flavtista iz Trsta, je ob spremljavi čembalistke Dine Slame popestrila celoten program

piranskih glasbenih večerov. Dela Frescobaldija, Scarlattija, Vivaldija, Haendla, Couperina in Bacha so našla pravo mesto tudi pri občinstvu. Čeprav najmanj obiskan, po vsej verjetnosti zaradi mrzlega in deževnega večera pa tudi maloštevilnih turistov, je izjemni umetniški užitek ponudil prav zadnji koncert Piranskih glasbenih večerov. To je bil koncert Ljubljanskega godalnega tria, ki ga sestavljajo v Švici živeča umetnika slovenski violinist Primož Novšak in violončelistka Susanne Basler ter znani violist radijskega simfoničnega orkestra RTV Ljubljana Mile Kosi. S precizno skupno igro, zlitno muzikalno koncepcijo in zvočno ubranostjo vseh treh godal so ponudili glasbenim sladokuscem nepozaben večer z deli Boccherinija, Schuberta in Beethovna.

Piranski glasbeni večeri so zares polepšali in obogatili letošnje poletne večere na slovenski obali.

BAČA ŠRAMEL—JUSTIN

Devetnajsti večeri v Donatu

Med številnimi poletnimi glasbenimi festivali pri nas je prav gotovo posebno zanimiv eden od manj znanih in manj zvenečih — GLASBENI VEČERI V DONATU. Od leta 1975 se glasbeni festival odvija v stilnem okviru prikazovanja (tuje in domače) zgodnje glasbene zapuščine. Prvi poskusi so bili kot del splošnega glasbenega festivala, od letos dalje pa pomenijo prireditve Glasbenih večerov v Donatu samo tematsko glasbeno reprodukcijo. Različni umetnostnozgodovinski in arhitekturni objekti sevemodalmatinskega Zadra, kot so na primer rotunda Sv. Donata, po kateri nosi festival svoje ime, atrij frančiškanskega samostana in palača Vovo—Grisogno, arhitekturni in muzej stare cerkvene umetnosti, predverje in cerkvena prostora Sv. Stošije in Sv. Kerševana itd., so kar 19 let gostili številne domače in tuje umetnike. Dosedanji tematski glasbeni festivali so bili: 1975 — Glasba humanizma in renesanse; 1976 — Družbeni premiki 16. in prve polovice 17. stoletja; 1977 — Guillaume de Machault; 1978 — Rojstvo scenske glasbe. Letos je bil tematski del glasbenega festivala zaokrožen s podnaslovom STARA GLASBA SREDOZEMLJA.

V tem okviru so se predstavili v glavnem tuji izvajalci in vsi skupaj z različnih „sredozemskih obal“ skušali predstaviti — oživiti zgodnjo glasbo tega dela bogate zahodno-

evropske glasbene zapuščine. Italijanska ansambla ALIA MUSICA in QUINTETTO POLIFONICO sta predstavila iberijsko glasbo in vokalni zbornik iz Cortone. Edino scensko postavitev letošnjih 19. Glasbenih večerov v Donatu je izvedel francoski ansambel pevcev in polinstrumentalistov PERCEVAL — Igro o Robinu in Marionu Adama de la Halleja. To je bila odlična scenska predstava, ki tudi po glasbeni strani ni prav nič zaostajala za gledališkimi uspehi izvajalcev. Drugi francoski ansambel — instrumentalisti UNIVERSAL MUSIC ENSEMBLE — pa je izvedel arabsko glasbo v okviru zahodnoevropskega srednjega veka. Kot ponavadi so največ uspehov ponovno doživeli angleški ansambli za zgodnjo glasbo. Prvi je bil na vrsti THE ENGLISH CONSORT OF VIOLS s tenoristom JAMESOM GRIFFETOM, ki je izvedel naročeni program instrumentalne glasbe sredozemskih skladateljev, drugi pa prav tako angleški ansambel a cappella PRO CANTIONE ANTIQUA, ki je skupaj z The English Consort of Viols ter lutnarjem TIMOTHYJEM WALKERJEM izvajal izključno skladbe našega rojaka Franciscusa Bossiniensa. V družini kakovostnih tujih glasbenih poustvarjalcev se je skoraj slabo izkazal edini domači ansambel na letošnjih 19. Glasbenih večerih v Donatu — UNIVERSITAS STUDIO-

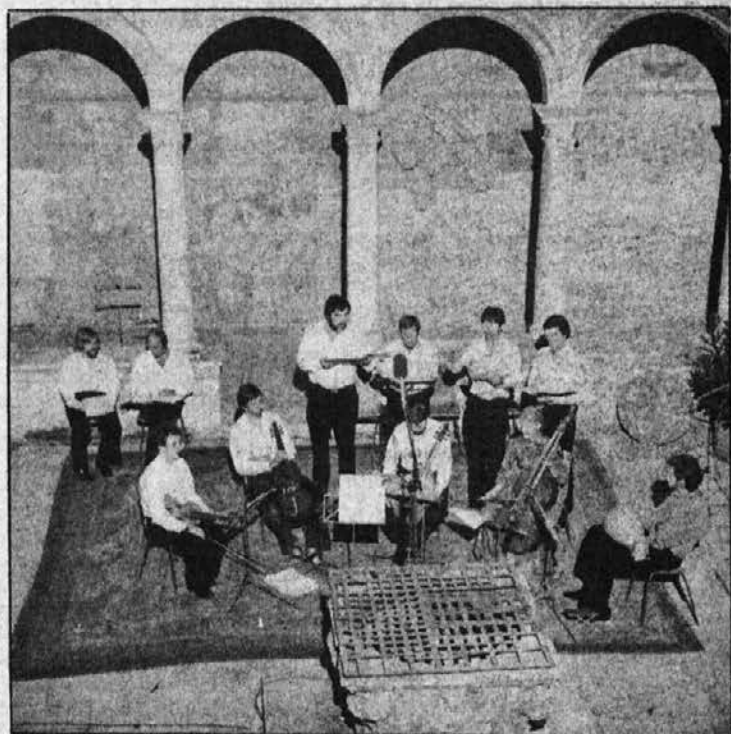
RUM ZAGRABIENSIS. Z zgodnjimi glasbenimi deli narodov in narodnosti SFRJ je le ponovno spodbudil razmišljanja, kako malo stori mo pri nas za oživljanje sicer bogate glasbene zapuščine. Ljubljana recimo v tej vrsti razprav in razmišljanj že desetletja sploh ne more priti do besed.

In to kljub pred leti že pričetim uspešnim nastopom ansambla za zgodnjo glasbo Schola Labacensis. Sicer pa lahko v splošnem ugotovimo, da so Glasbeni večeri v Donatu kljub nezvenečemu imenu pri nas praktično edini to-

vrstni stilno zaokroženi glasbeni festival. Tudi tako bleščeča in mednarodno okronana imena, kot so na primer Dubrovnik, Ljubljana, Ohrid, Split, Osor itd., se v tej programski enovitosti ne morejo kosati z malim Zadrom. Še več: v Zadru so prav letos že postavili okvirne teme naslednjih glasbenih festivalov: 1980 — začetki oratorija; 1981 — J. des Pres; 1982 — G. P. da Palestrina; 1983 — španske katedralne šole; 1984 — C. Monteverdi.

FRANC KRIŽNAR

Fotografiral A. SEFEROVIČ

Pro Cantione Antiqua, The English Consort in T. Walker v Donatu

Ubrano petje tisočev

Po desetem taboru v Šentvidu

Tabor slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični je 24. junija letos slavil svoj deseti jubilej. Geslo Tabora je bilo „Pojemo za Tita“.

Prireditev, največja zborovska pri nas doslej, je bila pod pokroviteljstvom predsednika Tita, posvečena pa je bila spominu Edvarda Kardelja. Oblika letošnjega tabora je bila nekoliko drugačna od prejšnjih. Zaradi predvidenega velikega števila sodelujočih zborov so odpadli posamezni nastopi zborov, bil pa je razširjen manifestativni nastop. Sodelovalo je več kot 180 odraslih pevskih zborov, vsi mladinski zbori grosupeljske občine in pet pihalnih orkestrrov. Dan poprej pa so priredili zamejski zbori iz Italije, Avstrije in Madžarske celovečerni koncert.

Organizatorji, glasbeni odbor pri taboru in ZKOS so morali to pot začeti s pripravami mnogo prej in še bolj vestno. Tako se je do konca lanskega leta prijavilo že 160, do konca marca letos pa dokončno 191 pevskih zborov. V ta namen so organizatorji pripravili dva seminarja za zborovodje, na katerih so predelali vse pesmi zato, da bi bil koncert naštudiranih skladb enoten. Zborovodje so si na kasetne magnetofone „presneli“ izvedbe skladb za lažji študij. Vse to in natančna navodila za izvedbo je bil pogoj da je skoraj 6000 pevcev na nastopu sledilo dirigentom in ubrano zapelo. Kar zadeva akustiko je bil letos storjen korak naprej: tribune za pevce so bile zgrajene v obliki črke V; to je bilo bolj za stik med dirigentom in pevci, istočasno pa je izboljšalo zvočno in vizualno sliko zborov.

Program zaključne prireditve tabora je bil sestavljen tako, da so peli različni sestavi eno ali dve pesmi a cappella ali z godbo. Združeni mladinski zbori so zapeli z godbo skladbi Lepo je v naši domovini biti mlad (R. Gobec) in Veselo pionirsko (M. Vodopivec).

Združeni moški zbori so zapeli a capella Prvomajsko (A. Hajdrih), vsi mešani zbori pa Udar na udar (U. Vrabec). Skupno vsi zbori in vse godbe pa so zapeli se-

dem pesmi: Hej, Slovani, Pozdravljen, praznični dan (R. Gobec), Pesem mladinskih delovnih brigad (S. Mihelčič), Tovariš Tito (M. Špiler), Kolo druga Tita (N. Diklić), Jugoslavija (N. Hercigonja) in Internacionala (P. Degeyter).

Kot je na taboru že praksa, so tudi letos dirigirali, vsak po eno pesem, že znani in nekateri obetavni zborovodje: Radovan Gobec, Mira Cimperc, Gvido Filipčič, Ljubica Intihar, Miro Kokol, Adolf Možkon, Stane Peček, Mirko Prelog, Peter Premožec in Janko Slimšek.

Težnja tabora, da izbira iz leta v leto kvalitetnejše in zahtevnejše skladbe za skupni nastop, je letos postavila pred zborovodje dokaj težavno nalogo, saj so morali naštudirati za Šentvid več pesmi kot po navadi. Najzahtevnejša je bila gotovo skladba Pozdravljen, praznični dan, ki je bila skomponirana za taborov jubilej. Solističen del je zapel Rajko Koritnik. Poleg številnih političnih in kulturnih delavcev, ki so prišli na praznik pesmi v Šentvid, je prireditev počastil tudi Miroslav Čangalovič, ki je po pozdravnem govoru pevcem nastopil tudi kot solist v Kolu druga Tita.

Dan prej je ZKOS organizirala posvet slovenskih zborovodij. Beseda je tekla o izobraževanju zborovskih dirigentov, o republiškem zbrujanju pevskih zborov in o bodoči podobi tabora. Od 400 vabljenih zborovodij jih je prišlo na posvet 60 (?). Ob tej priložnosti je bila tudi prodajna razstava zborovskih edicij in plošč, ki je zelo uspela.

V celoti gledano je letošnji tabor v vsem prekošil prejšnje. Sklepna prireditev je bila plod naporov vseh sodelujočih: pripravljalnega odbora tabora (z vsemi komisijami), Zveze kulturnih organizacij Slovenije, kranjčanov Šentvida, tisočev nastopajočih, vseh dirigentov zborov, tiska in delovnih organizacij, ki so tabor finančno podprle. Udeležba in realizacija RTV je bila letos uspešnejša, vreme, ki je odločilen faktor, pa je bilo prekrasno.

MITJA GOBEC

10 let AKZ Kranj

V letošnji sezoni praznuje Akademski komorni zbor Kranj pod vodstvom dirigenta Matevža Fabijana desetletnico svojega delovanja. Jubilejno sezono je zbor zaključil z 10. letnim koncertom, ki je bil 9. junija 1979 ob 20.15 v dvorani kina Center v Kranju.

Letošnji program je obsegal umetne in narodne pesmi iz slovenske, jugoslovanske in svetovne zborovske literature. Na sporedu so bila dela Radovana Gobca, Petra Liparja, Jakoba Ježa, dr. Danila Švare, Jacobusa Gallusa, Carla Orffa, Marka Tajčevića, Sama Vramšaka, Egija Gašperšiča, Oskarja Deva in Matije Tomca, Števana Mokranjca, Matevža Fabijana in Todorja Skalovskega. Med njimi so bile tudi štiri praznične izvedbe, ki so bile napisane prav za to priložnost.

Ob jubilejnem koncertu je izšel katalog, v Prešernovi hiši v Kranju je odprta razstava Deset let Akademskega komornega zbora Kranj, izšla pa bo tudi LP plošča.

Ob tej priložnosti je 26 pevkv in pevcev prejelo bronaste Gallusove značke, dirigent Matevž Fabijan pa srebrno Gallusovo značko.

Začetki delovanja zbora segajo v leto 1969, ko je 24 pevkv in pevcev moškega zbora kranjske gimnazije z dirigentom Matevžem Fabijanom ustanovilo nov zbor – Akademski komorni zbor. V desetih letih se je zbor skoraj trikrat povečal in šteje danes 60 pevkv in pevcev.

Zbor vsako sezono redno naštudira dva nova koncertna programa. Prvi obsega izključno slovenske narodne pesmi in z njim se zbor predstavi na novoletnem koncertu vsako leto 26. decembra v koncertni dvorani delavskega doma.

Z drugim koncertnim programom se predstavimo na vsakoletnem letnem koncertu v Kranju. To je zahtevnejši program, v katerega je vsako leto vključenih tudi nekaj krstnih izvedb, ki jih slovenski skladatelji napišejo za naš zbor (Egi Gašperšič, Jakob Jež, Samo Vremšak, Radovan Bobec, dr. Danilo Švara in Matevž Fabijan).

Zbor vsako leto sodeluje na 25 do 30 koncertih in priložnostnih prireditvah v Kranju, po Gorenjski in Sloveniji. Sodeluje na občinskih proslavah, na raznih regijskih manifestacijah (zbor gorenjskih komunistov, zbor gorenjskih aktivistov) in na podelitvi republiških priznanj ZSM Slovenije.

Zbor ima redne delovne in prijateljske stike tudi z nekaterimi drugimi zbori po Sloveniji (Komorni zbor Kropa, Akademski pevski zbor Boris Kraigher Maribor, Mešani pevski zbor Obala Koper), s katerimi prireja izmenjalne koncerte.

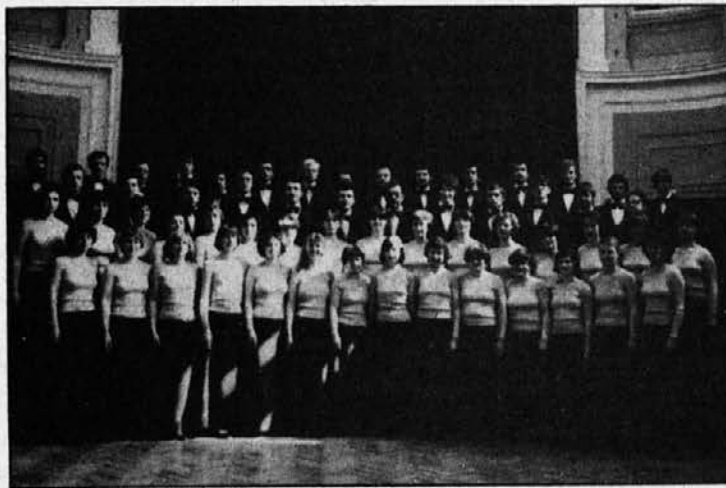
Vsako drugo leto se udeležuje slovenskega zborovskega tekmovanja Naša pesem v Mariboru, kjer je že štirikrat prejel srebrno plaketo.

Zbor redno sodeluje na občinskih in gorenjskih revijah pevskih zborov, na festivalu Revolucija in glasba v Ajdovščini in Brežicah, udeležuje se jugoslovanskih in mednarodnih zborovskih tekmovanj (Mokranjčevi dnevi v Negotinu, tekmovanje radijskih posnetkov v Beogradu, Seghizzi v Gorici) ter tekmovanja Amaterski zbori pred mikrofonom.

Zbor vsako leto redno posname svoj program za RTV Ljubljana in ima tako že preko 80 posnetkov.

Zbor je gostoval v Italiji, Avstriji in Franciji.

MIJA MRAVLJA

Grožnjan '79

Naši na tujem

Letos poteka že deseto leto, odkar je bil v istrskem mestecu Grožnjanu ustanovljen Kulturni center mednarodne federacije glasbene mladine. Opustelo naselje so začeli reševati pred propadanjem likovni umetniki iz raznih krajev Jugoslavije, ki so tu našli prostor za ustvarjanje, skupaj z domačini napeljali vodo in elektriko, se lotili obnavljanja propadajočih hiš in postavili svoje galerije. Kmalu pa so se jim pridružili glasbeniki, ki so s svojim muziciranjem zmotili spokojni mir mesta. V Grožnjanu pa se ne zbirajo le mladi instrumentalisti, temveč tudi pedagogji, umetniki in drugi sodelavci glasbene mladine iz številnih dežel, ki skupaj izmenjujejo izkušnje, snujejo načrte, sklepajo prijateljstvo in ustvarjajo pogoje za boljše medsebojno sodelovanje.

V letošnjih tečajih, ki so potekali v petih izmenah, so se v Grožnjanu zvrstili: mednarodni otroški zbor, dva mednarodna komorna orkestra, mladinski zbor, udeleženci tečaja interpretacije glasbe za orgle in rekonstrukcije orgel, afrokubanskega jazzja ter mojstrska tečaja za violončelo in za kitaro. Že četrto leto zapovrstjo pa je potekal tudi tečaj za animatorje in organizatorje kulturnega življenja, ki je bil namenjen le domačim udeležencem.

Druga skupina „animatorjev“ se je tako seznanjala med drugim tudi s programi v Glasbeni mladini, konferanso in organizacijo klubskih programov. Udeleženci tečaja, ki so prišli na tečaj iz skorajda vseh jugoslovanskih republik in pokrajin, so ob zaključku kritično ocenili organizacijsko in vsebinsko stran tečaja. Presenetljivo je namreč dejstvo, da se organizatorji tečajev animacije iz preteklih napak niso kaj prida naučili. Tako imenovane obče teme (Mladina in amaterizem, Nekatera vprašanja kulture razvoja itd.) so namreč še vedno obravnavali ljudje, ki so premalo seznanjeni z delovanjem Glasbene mladine. Delo anima-

torjev bi moralo biti mnogo bolj povezano z delom Mednarodnega orkestra in mladinskega zbora iz Švice, saj bi ob njihovih koncertih kakor tudi ob ostalih kulturnih prireditvah, ki so bile v Grožnjanu skorajda vsak večer, animatorji lahko vadili konferenco in pripravljali glasbeno—mladinske komentarje. Na sploh smo si udeleženci želeli manj teoretiziranja in več praktičnega dela. Na srečo smo slišali tudi nekaj dobrih predavanj, komentiranih koncertov in odločnega animatorja, pianista Nikolo Rackova, ki je del svojih izkušenj prenesel tudi na udeležence. Resda ima 14—dnevno bivanje v Grožnjanu svoj čar tudi v tem, da se člani različnih organizacij GM bolje spoznajo, izmenjujejo izkušnje, sklepajo prijateljstva, vendarle—resnici na ljubo: kar je bilo zares koristnih in praktičnih predavanj, bi jih lahko strnili v nekajdnevni tečaj.

Žal obiskovalca Gražjana lahko zbode še marsikaj. Likovne razstave ostajajo le spremljajoča dekoracija mesta brez kakršnekoli povezave z glasbeno dejavnostjo. Kaže, da so organizatorji glasbenega življenja v taboru gluhi za želje likovnih ustvarjalcev, da bi zaživeli z glasbeniki v enakovrednem sožitju. Grožnjan ostaja tudi preveč zaprt za svoje obzidje in premalo poznan domačim in tujim gostom, ki poleti obiskujejo Istrro. Kaže, da so izjeme le nekateri tuji turisti, ki se v organizaciji Turistične zveze iz Poreča vsak četrtek pripeljejo v mesto, gluhi in slepi za vso kulturno ponudbo Grožnjana, zadovoljni ob čevapčičih in pijači, da ne omenimo neokusnega narodnozabavnega ansambla, ki s svojo razglašenostjo para ušesa.

Tale nič kaj prijazni vtis o Grožnjanu naj ostane zapisan v upanju, da bodo skušali načrtovalci programa ob vstopu v drugo desetletje bolje izkoristiti vse ugodne možnosti, ki so prisotne v Grožnjanu.

DARJA FRELIH

V poletnih mesecih se je nekaj naših mladih glasbenikov mudilo v mednarodnih glasbenih taborih v tujini. Vsi so se vmili polni vtisov, zadovoljni in bogatejši za vrsto delovnih in življenjskih izkušenj.

TANJA in BORIS MAJARON iz Maribora sta bila v juliju na Madžarskem, v glasbenem taboru v mestu Pecz. Takole sta pripovedovala:

„Bilo nas je okrog 170. Stanovali smo v študentskem domu poleg akademije, kjer smo imeli na razpolago vse prostore in glasbila, celo čembalo. Poleg simfoničnega orkestra, kjer je violino igral Boris, sta bila še mojstrska kurza violončela in klavirja ter tečaj za staro glasbo, v katerem je s klavirjem in čembalom sodelovala Tanja. Program je bil zelo bogat, veliko smo poslušali plošče in se o glasbi pogovarjali, še več smo seveda igrali. Poleg omenjenih delovnih skupin smo ad hoc sestavljali komorne skupine in si iskali spremljavo, vsak dan smo pripravili koncert, ob nedeljah celo v mestnem parku za mimoidoče. Posrečil se nam je tudi „happening“ na terasi restavracije, kjer je skupina za staro glasbo igrala srednjeveške pleske.

Nekateri so celo peslili! Težko bi lepše in koristneje prebila teh šestnajst julijskih dni, veliko sva videla, slišala in se naučila in kar ne moreva verjeti, da je zanimanje med našo mladino za poletne glasbene taborne tako majhno.“

V prvi polovici avgusta je bila v majhnem francoskem mestu Vaison-la-Romaine prireditve, ki ni čisto pravi tabor, povezuje pa mladino naše dežele z mladimi francoskimi pevci. To je francosko—jugoslovanski zborovski teden, ki ga organizira glasbena mladina. Eno leto je tabor v Franciji, eno pri nas, vsakič pa zbor, ki ga sestavljajo pevci obeh dežel, vodita en jugoslovanski in en francoski dirigent, ki tudi pripravi vsak svojo polovico programa. Letos so bili v jugoslovanski skupini pevcev trije člani akademskega zbora iz Kranja, med njimi JANI ŠINKOVEC:

„Mestece Vaison, ki leži blizu Avignona, vsaka tri leta živi le za prireditev Choeur Joie — srečanje

zboristov s celega sveta. Zbere se tudi do 6000 ljudi, ki skupaj prepevajo v ogromnem amfiteatru sredi mesta. Organizacija Choeur Joie ima tu svoj dom s športnimi objekti in celo bazenom in tu smo prebivali.

Komaj pa smo lahko izbrali kakšno minuto za rekreacijo, ker smo imeli vaje dopoldan in popoldan, tako da smo se lahko sprostiti le ob večerih, ko smo gledali filme ali se učili folklornih plesov. Jugoslovanski del programa je z nami vadila beograjska dirigentka Darinka Matić, francoski del pa dirigent Vicky Lombroso.

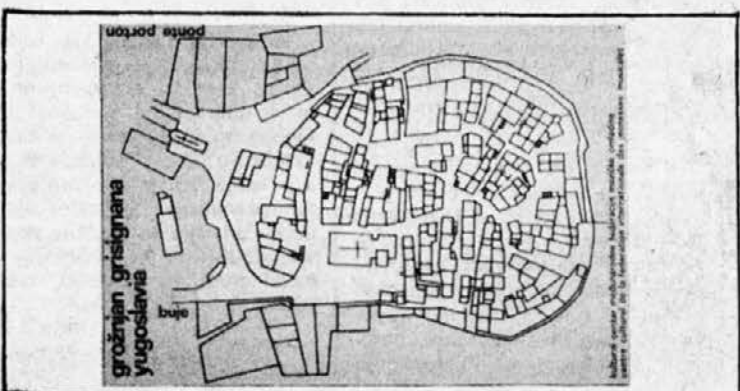
Pripravili smo dva koncerta. Na prvem smo imeli vseskozi smolo, bilo je malo poslušalcev in slabo smo peli, pa še oder se nam je skoraj podrl. Zato pa je bil zaključni koncert v amfiteatru pred več kot 1000 ljudmi zelo uspešen.“

Skoraj ob istem času se je violinist Gregor Ban mudil na Nizozemskem v Voudshothu, pol ure vožnje iz Utrechta. Tu je eden najaktivnejših glasbenih taborov, ki pa ni tako odprt kot prej omenjeni. GREGOR BAN pravi:

„Bil sem med redkimi tujci, vendar sem se počutil izredno dobro, saj bolj prijaznih in razgledanih ljudi, kot so Nizozemci, skoraj ni moč najti. Tabor je organiziran zares mladinsko in skrbi predvsem za izobrazbo mladih nizozemskih glasbenikov. Tu deluje že vnaprej sestavljen orkester, katerega koncerte pridejo poslušat starši. Ob njem pa smo drugi igrali v najrazličnejših komornih skupinah — vsak dan eno uro z mentorjem, drugače pa sami. Not je bilo na razpolago, kolikor si želel in kar težko je bilo najti čas in prostor za izvajanje skladb, ki smo si jih izbrali. Sam sem sodeloval v treh različnih godalnih kvartetih — z enim smo igrali Beethovna, z drugim Mendelsohna in s tretjim Schumanna.

Omeniti moram, da tabor vodita predsednik glasbene mladine Nizozemske in njegova žena, ki skrbita za disciplino, obroke hrane, za orkester in vse drugo. Vse delo opravljajo udeleženci tabora sami, tako da menjavajo dežurstvo. Prava demokracija.“

KAJA ŠIVIC

Poletni festivali

Ljubitelji jazzovske glasbe vedo, da je poletje polno najrazličnejših festivalov, srečanj, pa naj bodo to mednarodni, že utečeni shodi kreativnih glasbenikov ali pa prireditve, bolj podobne skromnim veselicam z nekaj jazzovsko obarvanimi skupinami. Praviloma se ne dogajajo več kot tri, štiri dni, in če je dovolj denarja, lahko pričakujemo mnoge pomembne glasbenike, seveda temnopolte iz Amerike. Evropskih ustvarjalcev improvizirane glasbe je običajno manj. Jazzovski festivali doma in v tujini so se zvrstili takole:

MARIBORSKI JAZZ

Potem ko je ljubljanski jazzovski festival opustil večer domačih jazzistov, je to nalogo deloma prevzela mariborska prireditev, letos prvič jazzovski festival v organizaciji društva glasbenih delavcev Harmonija. O podobni prireditvi se je že nekaj časa govorilo, vendar so ljudje zanjo izvedeli šele nekaj dni pred pričetkom, zato tudi obisk ni bil najboljši. Organizatorji so si za programsko usmeritev zastavili prikaz domače jazzovske ustvarjalnosti, prav tako pa so se na koncertih predstavili naši študentje z graške jazzovske akademije.

Dva koncertna večera so napolnili nastopi mladih, obetajočih skupin, starejših mojstrov improvizacije in nekaj tujih gostov. V prvem večeru smo poslušali skupini Drseči tečaj in Oddelek 8, ki je nastopil tudi na ljubljanski smo poslušali skupini Drseči tečaj in Oddelek 8, ki je nastopil tudi na ljubljanskih jazzovskih večerih. Skupino vodi Slavko Avsenik ml., igrajo pa melodično glasbo, prepleteno z južnjaškimi ritmi in motivi. Bilo je tudi nekaj dixielanda avstrijske skupine Murwater Ramblers in be-bopa s kvartetom saksofonista Andreja Arnola.

V drugem festivalskem večeru je prvi zaigral Tone Janša s skupino, za njimi pa vibrafonist Boško Petrovič. Predvsem mlade je ogrela z afriškimi ritmi prepletena glasba južnoafriške skupine Mandala. Festival pa je sklenil dober nastop big banda graške jazzovske akademije.

KRIŽANKE 79

Najpomembnejša jazzovska prireditev, ljubljanski mednarodni jazzovski festival, je trajala le štiri junjske večere, kot običajno v letnem gledališču Križanke. Ugibanja o prireditvi so se razblinila, redki pla-

kati so najavili spodbuden seznam nastopajočih. Organizatorji, ljubljansko Jazzovsko društvo, so ob uradnih koncertih pripravili še popolnočne jamsessione, zasedanje generalne skupščine Evropske jazzovske federacije (EJF) in predstavitev nove plošče trobentača Petra Ugrina.

Vsak večer so zaigrale tri skupine. Sobotnim so dodali še en solistični

gramu. Večini zelo sposobnih glasbenikov dirigira mojster Privšek, vendar je ansambel kot celota zvenel zelo brezizrazno, skladbe so odigrali nekako brez volje in z veliko rutine.

Lep, predvsem lirično obarvan in zvočno zanimiv nastop je pripravil Kanadčan, pianist Paul Bley. Dobro uro so Križanke dihale z zvoki klavirja, sledili smo odmevu, Bleyeve-

Na ljubljanskem jazzovskem festivalu je navdušil bobnar Beaver Harris s skupino odličnih jazzistov

nastop; tako so glasbeniki bolj svobodno improvizirali. Že četrtkova jazzovska predstavitev je prinesla prvi vrhunec festivala: nastop kvinteta bobnarja Beaverja Harrisa. Vsestranski jazzovski glasbenik je zbral v skupino mojstre glasbil iskrenega, tipično jazzovsko neizprosnega žraka z nabito energijo in sposobnostjo za improvizacijo. Sodobne jazzovske zvoke so soustvarjali multiinstrumentalist Ken McIntyre, basist Cameron Brown, pozavnist Grachan Moncur III. Na jazzovskem festivalu ne gre brez dobrih pianistov: tokrat je zaigrala tudi pianistka Joanne Brackeen s triom. Iz drugega koncertnega večera omenjamo dva nastopa: European Jazz Consensus, mednarodno skupino, ki jo vodi jugoslovanski „zdomec“, bobnar Lala Kovačev, in mnogo obetajoči kvartet saksofonista Joa Hendersona. Ameriški glasbenik je zelo inventiven improvizator, sposoben skladatelj, vendar mu je bil v ljubljanskem nastopu dorašel so-govornik le pianist Mal Waldron.

Kot je to v navadi, se je največ dogajalo v soboto. Prvi je dobesedno zabobnel Plesni orkester RTV Ljubljana, letos edini big band v pro-

mu sporočilu in sprejemali njegovo glasbeno govorico. Večer je izzvenel ob živahnem in energičnem jazz-rocku angleške skupine Nucleus, katere je vodja trobentač Ian Carr, in novega kvinteta saksofonista Davea Liebmana. Ob njem je soustvarjal kvaliteten in prodoren zvok skupine trobentač Terumasa Hino.

Zvezda nedeljske improvizacije je bil vsekakor vesten pedagog, skladatelj in mojster vibrafona Gary Burton s kvartetom. Križanke so napolnili z lepo zaigranimi skladbami, mehko zvočnostjo, ki je navdušila poslušalce. Uradni festivalski program je končal elitni kvintet najboljših jugoslovanskih trobentačev.

V ITALIJI IN AVSTRIJI

V veselih poletnih dneh smo se potepali za jazzovskimi zvoki še v Firence in v vas blizu Dunajskega Novega mesta. V Pisi in Firencah so že četrtič pripravili kar osem dni glasbenih dogajanj, od dopoldanskih pedagoško pripravljenih seminarjev za instrumentalno in vokalno improvizacijo do popoldanskih solističnih

nastopov glasbenikov (to so bili koncerti brez vstopnine), ki so se nadaljevali v večemem uradnem programu. Običajno se italijanski organizatorji (tudi letos toskanska organizacija ARCI in Center za raziskavo glasbene improvizacije CRIM) zelo potrudijo, nekatere stvari kar z improvizirajo, pa vendar so zaradi vzdušja italijanski jazzovski festivali veliko bolj prijazni od tistih v Avstriji ali Nemčiji.

Firence so ponudile pester jazzovski program, pisano paleto jazzovske glasbe od tradicionalne, prek naj-sodobnejšega eksperimentaliranja do celostne predstavitve črnega glasbenega izročila in drugih glasbenih kultur v predstavi skupine Sun Ra Orkestra. Poslušali smo trio violinista Leroya Jenkinsa (predstavili so se tudi solistično), zaigral je ansambel trobentača Lea Smitha, pa skupina Steva Lacyja. Glasbeniki so v solističnih nastopih predstavili naj-različnejša glasbila, sledili smo improvizacijam, temam, zanimivim in raznovrstnim oblikovanjem glasbene snovi. Jazzovsko izobraževanje smo nadaljevali v jami opuščene peskokopa pri vasi Sauerbrunn od koder je bilo do avstrijskega glavnega mesta le uro vožnje. O tem dokaj dobro organiziranem mini festivalu bi lahko rekli: „V treh dneh toliko glasbe in najboljših jazzovskih mojstrov, kolikor se le da!“ In res ni bil odpovedan niti en nastop. Našteli bomo le najpomembnejše, izpustili pa domače avstrijske skupine: kvartet multiinstrumentalista Sama Rivera, Sun Ra Orkestra, solistični nastop altsaksofonista Mariona Browna, afriški orkester pianista Dolarja Branda, skupini Jana Garbara in Woodyja Shawa, za veliki nedeljski finale pa še kvartet Dexterja Gordona ter Pharoaha Sandersa in skupina Old and New Dreams, ki jo sestavljajo trobentač Don Cherry, saksofonist Dewey Redman, basist Charlie Haden in bobnar Ed Blachwell.

Jazzovskih srečanj, kjer sodeluje toliko pomembnih glasbenikov, ni veliko, zato so v Sauerbrunn pohiteli ljubitelji te glasbene vrste. Mojstri so se potrudili, se razdali, radodarno so delili dodane skladbe in pokazali, kaj je resnično jazzovsko ustvarjanje. Solistični nastop, velika orkestra in klasične skupine (kvartet, kvintet), vsak nastop je prinesel drugačno zvočnost, osebno podajanje o glasbeni snovi.

URŠKA ČOP
Fotografiral LADO JAKŠA

PLOŠČE PLOŠČE PLOŠČE

**PETAR UGRIN/
SAMO MUZIKA/
RTV LJUBLJANA**

Dvom, ki preveva vso ploščo: na eni strani tehnična dovršenost igranja glasbenikov jazz orkestra RTV Ljubljana z gosti ter solistom Petrom Ugrinom na trobenti, krilnem rogu, električni violini in tolkalih, na drugi pa premalo izrazite skladbe in priredbe, vse delo dirigenta Jožeta Privška, razen „ljudske“ Emine. Zvok, ki ga je dosegel Jože Privšek, je vse preveč urejen, brez presenečenj. Ni težko predvideti, kaj se bo zgodilo vnaprej: draž jazzovske improvizacije pa je v presenetljivih sklopkih zvokov, ki prisilijo k poslušanju. Temu je delno kriva tudi (pre)velika zasedba orkestra, ki pač zahteva do potankosti izdelane priredbe. V manjši bi Petar Ugrin dobil bolj trdno zasnovo za igro z ostalimi glasbeniki, in ne bilo bi napak, če bi se to zgodilo vsaj v eni skladbi. Tako je orkester bolj podlaga za sola Petra Ugrina, v katerem je najbolj opazen trden in živahen ritem Ratka Divjaka in Braca Doblekarja, številna pihalna sekcija, povečini elektronske klaviature in akustična kitara. Celoten zvok orkestra je vsrkal mnoge vrstni pop glasbe, prepletene v jazz; melodične linije, ki jih vodi solist, so kar preveč spevne, a nikakor ne „poceni“. V domeni res sodobnih orkestror, ki ne prisegajo samo na jazz, je ta plošča dober izdelek. Sicer pa naslov pove „vse: „Samo muzika“. Kar pomeni: poznati, razumeti in iskreno igrati vse zvoke. Tako plošča opravičuje svoj namen in naj bo spodbuda za redno izdajanje sicer redkih plošč SLOVENSKEGA jazzu.

**JETHRO TULL/
BURSTING OUT/
RTV LJUBLJANA**

Jethro Tull na dvojnem, na koncertu posnetem albumu, predstavlja prerez skozi desetletno delo. Ian Andersen je v rock vnesel flavto in v Jethro Tull rock, rock'n'roll in melodično angleške „folk“ glasbe. Značilnosti skupine so jasne melodične

linije in harmonije glasbil s klaviaturo, improvizacije flavte, ki je poleg glasu Iana Andersena različni znak skupine. Ostala glasbila, električna kitara, bas in bobni, skrbijo za nikoli preglasen, trden ritem. Sem in tja skladbe obogatijo še vibrafon, marimba, mandolina; so polne nenadnih prehodov, v katerih pridejo do veljave električna kitara in bobni. Če je bil Ian Andersen vsaj na začetku usmerjen k jazzu, kasneje k akustični glasbi z izrazito angleško melodiko, ki je bila prisotna vedno, še kasneje k rock'n'rollu in rocku, je na zadnjih treh ploščah spet vse bolj občutiti akustično glasbo s poudarkom na flavti, akustični kitari in glasbilih s klaviaturo. Električna kitara le stopnjuje dramatičnost v razgibanih skladbah. Jethro Tull je bil vedno neodvisen od raznih modnih novosti pop glasbe, njegova usmeritev je bila vedno trdna in je hkrati neopazno vplivala na druge skupine, razen z uvedbo novega glasbila v rock: flavte. Edina „napaka“ je prevelika podobnost skladb na zadnjih studijskih ploščah, medtem ko so starejše (Thick as a brick, Agalung, No Lullaby...) z uporabo akustičnih glasbil pridobile nov zven.

**LONNIE DONNEGAN/
PUTTIN' ON THE
STYLE/
RTV LJUBLJANA**

Lonnie Donnegan je bil v petdesetih letih pomemben glasbenik. V angleško glasbo je vnesel zvok ZDA z rock'n'rolom, bluesom in country glasbo, ki jo je znal prilagoditi v nov zvok in ji vnesti svežine. Po skoraj dveh desetletjih premora se njegova usmeritev ni spremenila. Na tej plošči prevladujejo rock'n'roll in country skladbe, njegove uspešnice: Rock island line (1955), Lost John (1956) ter druge, delo avtorjev, kot Huddie Leadbetter Have a drink on me, Nobody's child... Seveda zvok skupine, v kateri so zbrani glasbeniki: Alan Jones, Rory Gallagher, Leo Sayer, Ringo Starr, Dave

Wynter, Eleton Yohn, Ronnie Wood... ni tak kot v petdesetih letih, ko je vnesel značilnosti neworleanskega jazzu, tradicionalnega bluesa, countrya, rhythm and bluesa z novimi glasbili: bendžo, violina, perilnik. Sploh pa je bil prvi, ki je vnesel v Evropo „skiffle“, glasbeni stil, ki je nastal v Chicagu. Ta plošča je zaradi prevelike posodobljenosti le odmev časa petdesetih let.

**LEO SAYER/
THE VERY BEST OF/
RTV LJUBLJANA**

Štirinajst uspešnic Lea Sayerja, od njegovih začetkov leta 1973 pa do danes, do konca, je zbranih na tej plošči. Kot klovn je bil Leo Sayer veliko bolj prepričljiv v preprostih skladbah, v katerih je prišel do izraza njegov glas, enostavno slišne melodije in v tej vrstni glasbe nove priredbe. Skladbe iz „klovnovskega“ obdobja so zbrane na drugi strani plošče. To so popevke, ki še danes zvenijo privlačno. Spremljajoča zasedba ima zvok „razglašenega“ cirkuškega orkestra ali vaške „pleh“ muzike v skladbi One man band, znal je napisati prepričljivo balado, kot Giving it all away, zanimiv rock'n'roll ali rock, razigran pod cirkuškim šotorom. Danes ostaja nekje zadaj na vrhu pop lestvic, kjer vlada zlagana sintetična ljubezen, ki sije iz naslovov skladb, namenjena izgubljenim v svetu glasbe in zvočnemu nadomestilu ljubezni. Vendar se „show“ mora nadaljevati, pa čeprav v cirkusu producenta Richarda Perryja.

**ANDREJ ŠIFRER/
OD ŠANKA DO ŠANKA/
RTV LJUBLJANA**

Druga plošča Andreja Šiferja predstavlja idealno združitev zvočnega in likovnega medija, kar na našem tržišču redno srečamo. Šiferer zna občutljivo videti dogodke, ki se nam zdijo povsem običajni, ter jih nevede prezremo. Nekaj skladb je namenil „malim“ ljudem, njihovim običajem in navadam, kot v skladbi „Moj šef“, kjer predstavi šefe kot ljudi, ki stojijo na vrhu pa imajo kljub temu svoja občutljiva mesta: zbirajo značke.

„Kolorado“ je zanimiva združitev country glasbe in preprostega besedila,

dila, v katerem se učinkovito poigra z duhovno hrano: stripi, kvazi filmi o življenju na Divjem zahodu in radiom Šabac. Prav tako je uporabil učinkovito obliko pop glasbe: rock'n'roll, ki v tej skladbi ne doživi nobene pretresljive priredbe, vendar tako pride bolj do izraza besedilo o aktualnem mesečnem datumu: petnajstem. Bojšo instrumentalno podlago si je težko predstavljati. V večini tekstov je čutiti angažiranost, ki pa ni dobesedno to. Zdi se, da Andrej stoji v njih, da jih je sam videl, občutil. V skladbi Moj brat prikaže brata, ki mu je prevzel deklo. Ne najde pravega vzroka, na bratu ni nič posebnega, ne živi neurejeno, a na koncu se spomni, da se je ni nikoli dotaknil drugje, kot po glavi. V skladbi „Svete krave“ navadne krave obtožujejo „svete“, češ, da nič ne dajejo, medtem ko „prave“ dajejo mleko, kožo, meso. To je nesmisel, ugotovijo: kdo je bolj „svet“ kot „navadne“. „Košava“ je spomin na vojaške dni: panonske viharje, tovarne brez stavb in delovnega časa. „Marija“ je še ena učinkovita balada, ki postavlja deklo in fanta v negotovost, časa. Odprta pesem. „Ljubezen iz trafike“ je naslov ene hudomušnosti. Živo predstavi fanta, ki nima denarja za deklo, pa si zato kupuje revijo Start. Pravi, da mu to popolnoma zadostuje, vsaj zaenkrat, ko pa bo imel denar... Do takrat pa: „Ko zaprem oči, pridejo moja dekleta, prihajajo z zida in ležejo poleg njega.“ Na koncu se potovanje šele začne, od postaje do postaje, od šanka do šanka z drobnimi pomembnimi dogodki... Tukaj se plošča ne konča, treba jo je slišati večkrat. Ne tako običajna plošča. Čeprav so na snemanju pomagali Andreju izključno angleški glasbeniki, in so pesmi razen dveh dolge nekaj minut, imajo skladbe samosvojo obliko. Niso grajene po utečenih kalupih popevk, v katerih lahko vnaprej predvidiš vse. Besede dopolnijo zvoki in zvoki zvoke. Posebno barvo skladbam daje v pop glasbi malo uporabljena glasbila: violina, viola, harmonika in klarinet.

Zvočno sporočilo sta dopolnila oblikovalec Andrej Habič in fotograf Tone Stojko.

MILOŠ BAŠIN

Klavir

Čeprav se ne moremo naslanjati na zanesljive statistične podatke, smemo trditi, da je bil klavir zadnjih dvesto let najbolj razširjen umetniški instrument v zahodnem kulturnem svetu. Ni je koncertne dvorane brez njega, v opernih hišah služi za korepetiranje, glasbeni studiji v radijskih postajah so navezani nanj, v vsem glasbenem, pa tudi splošnem šolstvu je neobhoden kot študijski instrument, večina plesnih in zabavnih ansamblov ga ima, za muziciranje pa ga najdemo tudi v mnogih meščanskih domovih. Kaj ga usposablja za tako razširjeno vlogo?

Ima ogromen tonski obseg – skoraj sedem oktav in pol. Na njem lahko izvajamo akordični ali polifoni stavke, vezana in nevezana zaporedja, pripraven je za solistično igro, prilaga pa se tudi glasu ali drugim instrumentom. Torej je uporaben kot komoni, koncertantni, spremljevalni, študijski ali plesni instrument. Izredna dinamična lestvica, izvedljiva na njem, in možnost hitrega repetiranja iste tipke omogočajo virtuosno igro, ki jo bogati še uporaba desnega, t.i. prolongacijskega pedala. Kratkotrajnost klavirskega tona je sicer slabost v njegovi konstrukciji, vendar jo znajo skladatelji premoščati s primerno stilizacijo klavirskega stavka.

Klavir je instrument, čigar

strune spravljamo v nihanje z mehanizmom. Na vidni del tega mehanizma – na klaviaturo – deluje človek neposredno s svojimi prsti, v najnovejšem času tudi še drugače. Sestavni deli klavirja so: omara, resonančno dno, okvir, strune, mehanika in pedali. Konstrukcija klavirjev upošteva namembnost instrumenta in pozna koncertni klavir, pri katerem so vse strune napete v štric, sobni klavir, pri katerem se strune križajo, piano, pri katerem so strune navite navpično, in v najnovejšem času elektronski klavir, pri katerem strune niso več „zvokobudi“.

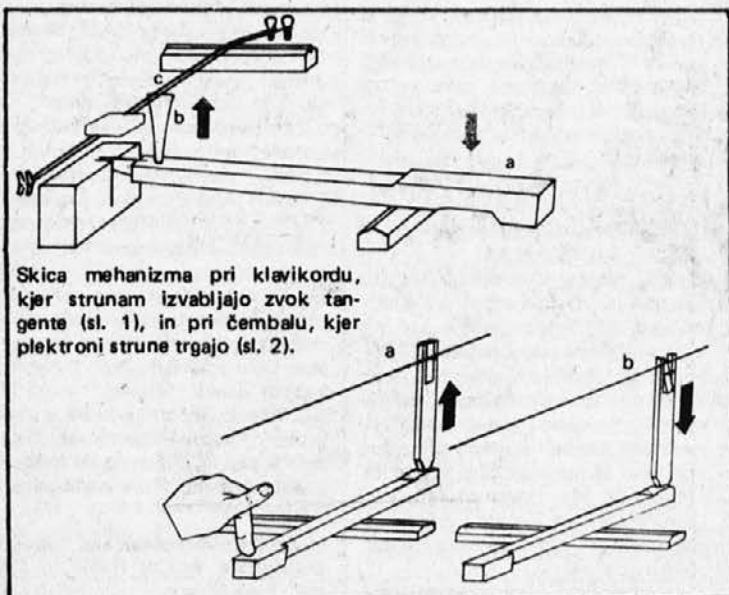
Začetki klavirja segajo v iztek srednjega veka, ko na ohranjenih slikah prvič gledamo majhen prenosni instrument, na katerem so strune povezane s pomočjo vzvodov s tipkami. Ta mehanizem je v večstoletnem razvoju pripeljal do dveh različkov, do klavikorda in (klavi)čembala. Pri prvem so tone izvajljale posebne priprave, tangente, ki so udarjale strune. Pri klavičembalu pa so tone izzvali posebni tulci, plektroni, ki so strune trgali. Klavikord je bil tenkočutnejši in nežnejši v igri in tonu, pravi sobni instrument z zelo skromnim tonom. Klavičembalo je bil ostrejši po zvoku in pripravnejši za virtuosnejšo igro. Še Johann Sebastian Bach je igral na oba instrumenta in tudi pisal zanj.

V začetku 18. stoletja so najprej Italijan Cristofori, nato pa Nemeec Schroeter in Francoz Marius iznašli klavir s klavivci. To se ni zgodilo slučajno, ampak v dialektičnem odnosu do razvoja klavirske glasbe in njene izvedbe. Skratka: novi izraz klavirske umetnosti je narekoval nastanek takega instrumenta, ki bi omogočal večjo dinamično diferenciacijo, bolj speven ton, večjo virtuosnost stavka in predvsem močnejši ton, ki so ga terjali čedalje večji izvajalski prostori v zvezi z demokratizacijo umetnosti. Pri klavirju s tipkami sproži tipka klavivca v smeri proti struni in hkrati dvigne dušilec nad ustrezno struno. Leta 1747 igra stari J. S. Bach v Potsdamu na dvoru kralja Friderika Velikega prvič na tak „pianoforte“. Leta 1768 javno koncertira nanj njegov sin J. Ch. Bach v Londonu. Leta 1770 piše M. Clementi svoje

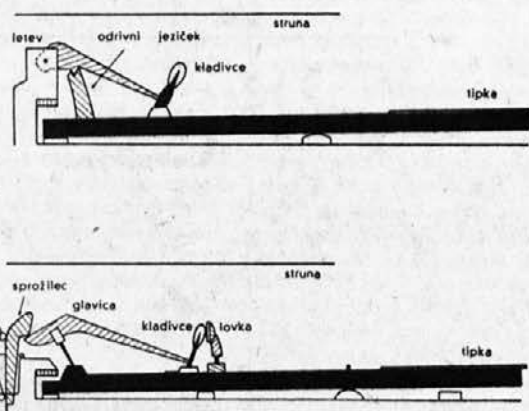
imenovano „dunajsko mehaniko“, ki je bil do našega stoletja povsod po Evropi zelo razširjen. Ni imel klavivca neposredno pritrjenega na tipkinem vzvodu, tako kot dunajska mehanika. Pač pa so na Angleškem izpopolnili ta tip in je ustrezna mehanika zato dobila ime „angleška“.

Primerjaj razliko med obema na risbi.

Že leta 1821 je Francoz Erard izpopolnil tip angleške mehanike tako, da je dopuščala ponavljanje istega tona, ne da bi morali tipko po izvršenem udarcu spustiti do njene izhodiščne lege. Ta mehanika se imenuje „dvojna repeticijska mehanika“ in jo v raznih patentiranih in zelo zamotanih izdelavih imamo na vseh sodobnih klavirjih. Poznal jo je že Ludvik van Beethoven v zadnjih letih življenja in tudi Clementi se je veliko mujal okoli njene izdelave.

Skica mehanizma pri klavikordu, kjer strunam izvabljajo zvok tangente (sl. 1), in pri čembalu, kjer plektroni strune trgajo (sl. 2).

Klavirska mehanika: zgoraj angleška (sl. 3) in spodaj dunajska (sl. 4).

prve sonate za pianoforte (ali čembalo). Leta 1777 igra W. A. Mozart v Augsburgu prvič na tak izdelek tvrdke Stein. Od tega časa dalje se vsi znameniti pianisti in skladatelji odločijo za klavir s klavivci, čeprav klavivca spočetka še niso prevlečena z usnjem in proizvajajo trd, suh ton. Vendar ostaneta klavikord in čembalo še nadalje v domači rabi.

Cristoforijev instrument ni bil predhodnik klavirja s tako

Medtem ko so se v dobi dunajske klasike proslavile nemška tvrdka Stein, angleška Broadwood in francoska Erard, danes vodijo ameriški Steinway, nemški Bechstein, avstrijski Bösendorfer, francoska Pleyel in Gaveau, japonski Yamaha, češki Foerster.

V 19. stoletju je doživel klavir s klavivci vse polno sprememb in dopolnil. Ker je njegov obseg narastel na več kot osem oktav, njegov trup postal

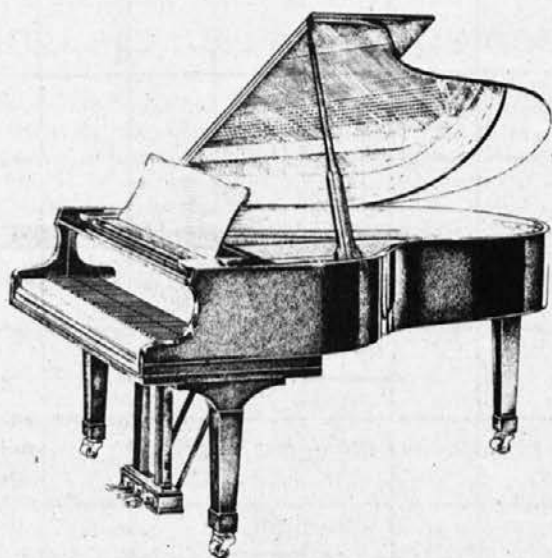
vse daljši, zahteve do vse prodornejšega tona vse večje, mehanika vse bolj zamotana in zahtevnejša do izvajalčevih sil, je bilo treba vlitati celotni okvir iz enega kosa in je litoželezni okvir nadomestil nekdanjega lesnega. Trojne strune v zgornjem delu, dvojne in enojne v spodnjem delu klavirja povzročajo napetost okoli 20.000 kilogramov, ki mu lesena konstrukcija ni bila več kos.

Sredi prejšnjega stoletja se pojavita tudi drugi dve konstrukcijski novosti: klavirca začneta ovijati s klobučevino in uvajajo cenejši in praktičnejši tip instrumenta z navpičnim struniščem, ki ga danes povsod poznamo kot pianino in ki v zelo konkurenčni izdelavi najboljše svetovnih firm s pridom izpodriva povprečne krajše klavirje s prekrižanim struniščem.

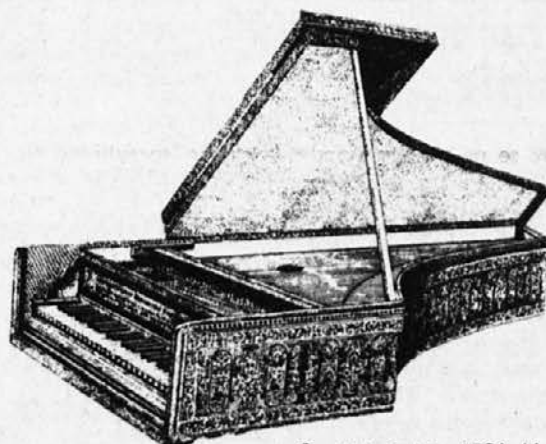
V začetku 20. stoletja je klavir dosegel svojo popolnost in ni več doživel bistvenih konstrukcijskih sprememb. Doslej so vsi poskusi razporediti tipke polkrožno, nadomestiti tipke z gumbi, odpraviti razporeditev črnih in belih tipk zaradi so-

dobnega atonalnega stavka in podobne novotarije doživeli neuspeh. Pač pa se uvaljevala elektronski klavir, podoben malemu pianinu brez strun predvsem kot sobni instrument, ker omogoča igralcu, da sliši prek slušalk le sebe in pri tem ne moti sosedov. Tudi pri množičnem pouku klavirja ali glasbene teorije je uspešen, ker učitelj lahko prek elektronske povezave z vsakim učencem kontrolira njegovo delo na klavirju in lahko vsakemu posebej daje navodila.

Posebnost, ki loči klavir od vseh ostalih instrumentov, je desni pedal. Z njim lahko vezemo vse, česar s prsti na tipkah ne moremo. Še več: družimo lahko vse tiste zaporedne zvoke, ki sodijo v isto harmonijo in udušimo vse one, ki kazijo sozvočja. Pomembnim akordom pa dajemo z njim še poseben poudarek. Ko namreč pritisnemo desni pedal, se dušilci oddaljujejo od vseh strun in s tem zazvenijo alikvotni toni na vseh tistih strunah, ki so uglasene v osnovnem matematičnem razmerju do zaigranih. Temu pa pravimo resonanca
PAVEL ŠIVIC

Sodoben koncertni klavir.

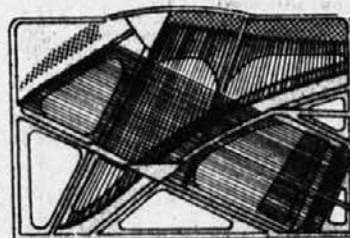
Čembalo iz leta 1521, ki ga hranijo v Bologni.

Zgodnji klavir, ki ga je leta 1720 izdelal Bartolomeo Cristofori – imenoval ga je „gravicembalo colpiano e forte“ (čembalo s tihim in glasnim)

Današnji pokončni klavir, ki ga imenujemo pianino.

Strunišče pri pokončnem klavirju.

GLASBENE UGANKE GLASBENE UGANKE GLASBENE UGANKE

Sestavlja IGOR LONGYKA

Nagradni razpis

Tudi letos vas bo v vsaki številki razveselila nagradna slikovna križanka. Za prvo razpisujemo TRI NAGRADE, tri velike plošče Akademskega komornega zbora iz Kranja, o katerem podrobneje pišemo na prejšnjih straneh.

Rešitve pošljite do 25. oktobra na naslov: Revija GM, Krekov trg 2, 61000 Ljubljana!

Nagrade iz lanske 8. številke

UGANKA Z NASLOVNICE

Dobitniki posebne tematske številke Revije GM so MIRJANA BOGOJEVIČ, Bratov Učakar 12, Ljubljana, TADEJA MARC, Prešernova 17, Ajdovščina in DEJAN AHAC, Jurčičeva 2, Velenje, ki so pravilno rešili uganko z naslovnice.

KIRŽANKA

Ploščo Toneta Janše so prejeli tile reševalci križanke iz 8. številke IX. letnika:

BARBKA SILVESTER iz Ljubljane, OTON ZAVOZNIL iz Trziča, IVAN RESTAR iz Hrastnika, ERIKA CEKAR iz Ljubljane in ANDREJA MIHELČIČ iz Kranja.

Rešitve iz lanske 8. številke

NAGRADNA SLIKOVNA KRIŽANKA: Vodoravno – Arthur, kuta, Pierre, obor, opotekavost, Ariji, truma, en, aa, Rubinstein, pianist, Vis, inlet, Atene, nedra, grič.

POSETNIČICA: PRODANA NEVESTA.

ZLOGOVNICA: 1. metoda, 2. Iliada, 3. Libuše, 4. Amiens, 5. naloga, 6. stjuda.

MILAN STIBILJ.

KVIZ: 1. c, 2. a, 3. b, 4. b, 5. c.

Premikalnica

Premikaj gomje besede drugo nad drugo tako, da boš v treh navpičnih vrstah dobil tri glasbila.

Male serpentine

Besede teko od polja s številko 1 desne proti levi, tako kot gredo serpentine.

Zadnja črka prejšnje besede je hkrati prva črka nove.

Na poljih s krogci boste navpično prebrali ime in priimek slavnega

1. nagajiv, poreden fant, 2. latinski izraz za števniki, 3. epopeja, 4. veliko, nekoč neposeljeno stepno področje na Madžarskem; danes delno obdelano, 5. zastarel izraz za napredovanje, 6. vodilna barva pri kartah.

KAFKA BELILO
KANARČEK LEVOVNIK
SINTEZA TRSAT

madžarskega skladatelja in pianista (1811–1886).

1									
					2				
			3	4					
					5				
			6						

NAGRADNA SLIKOVNA KRIŽANKA

SESTAVIL IGOR LONGYKA	PREKI- NJEVALEC	OTRPLOST- ZASPANOST	VELIKO FINSKO JEZERO	KEMČNI SIMBOL ZA- NIKELJ	AVSTRISKI SKLADATEL DVANAJST- TORSKE GLASBE	TEMPELJ NA ATENSKI AKROPOLI	NAJMLAJŠE OBDOBJE PALEO ZOIKA	IZUMRLO EVROPSKO DIVJE GOVEDO	REKA, KI TEČE SKOZI GRENOBLE	ŽAGAN LES S KVADRA- TNIM PREREZOM	NAPAD. NASKOK
					SEDMA STOPNJA TONSKE LESTVICE						
ITALIJAN SKI SLIKAR (GUIDO 1575–1642)					FRANCOSKO METALUR- ŠKO SREDIŠČE						
GRŠKA ČRKA					SLAVEN ŠP. NOGOMETNI TRENER BERLILJ					POTOČNA ŽIVAL S ŠKARJAMI BARIJ	
NOVA GRADŠKA					GRŠKA ČRKA MLADINSKA KNJIGA						
AMERIŠKI PREDSED- NIK CARTER					BIVŠA IZRAELSKA PREDSED- NICA (GOLDA)					TURŠKI VELIKAŠ PIVO STARIH SLOVANOV	
VZDEVEK GOETHEJE VE MATERE					VELIK KUŠČAR						
ZDRAVILNA PIJAČA					ŠIRITE GLASBENO MLADINO	GNILJET					

Vabilo mladim dopisnikom

Dragi mladi bralci, tale stran GM pisem je tudi letos namenjena vašim dopisom. Naše lansko sodelovanje je obrodilo zares bogate sadove, saj smo lahko objavili vrsto imenitnih pisem, ki so pripovedovali — o čem? O glasbi, se razume, o tem, kako jo doživljate, razumete, občutite, kaj vam pomeni, kako jo spoznavate in še in še. Tudi problemov v zvezi z glasbo ste se lotili in pisali o tem, kako nimate glasbenega pouka, ker ni glasbenega pedagoga, in kako rešujete ta problem.

Vse to, in še mnogo več pričakujemo od vas tudi letos. Spet smo pripravili nagradni razpis za najboljše dopise:

PRISPEVEK MESECA si bo prislužil knjigo Kurta Pahlena POSLUŠAM IN RAZUMEM GLASBO.

VSAK OBJAVLJENI PRISPEVEK pa eno od tematskih številok revije GM. Najboljše dopisniki si bodo spet zaslužili udeležbo na vsakoletnem srečanju dopisnikov mladinskih glasil.

Pet dopisnikov na srečanje v Krško

Naša revija bo letos drugič sodelovala na srečanju dopisnikov mladinskih glasil, ki bo že enajstič po vrsti, tokrat v Krškem. Na tridnevno srečanje, ki bo predvidoma trajalo tri dni konec oktobra, bomo povabili naslednje najboljše lanske dopisnike:

1. VINKO JELENKO, Dovže 58 a, Mislinja,
2. BREDA VIDALI, Osnovna šola Oskar Kovačič, Škofije
3. MIRJANA VIŽINTIN, OŠ Oskar Kovačič, Škofije,
4. HERMINA PLANINŠEC, OŠ Podgorca, Slovenj Gradec,
5. BOŠTJAN TOMAN, OŠ dr. Josip Plemelj, Bled

Vseh pet vabimo, da se nam čimprej javijo in pošljejo tudi kakšen prispevek!

Glasbena mladina Slovenije razpisuje natečaj za mlade glasbene ustvarjalce

To so vsi tisti, ki naredijo iz NIČ pravo PESEM: za glas, glas in instrument(e), ansambel... Svojo pesem, tako, kot ni bila nikoli prej. Na lastno besedilo, tuje besedilo ali brez besedila. Tudi tako, ki je nastala v kleti, garaži, „pajzlu“... in bila prvotno namenjena gluhim zidovom in ozkemu krogu prijateljev. In tako, ki ni bila nikoli zapisana, ampak jo je moč posneti na trak.

Med MLADE smo uvrstili vse tiste, ki so stari med 13 in 27 let. Kljub temu pa ne bomo zavrnili nobenega prispevka, če bo avtor štel leto več ali manj.

Prav tako ne želimo spraviti glasbe v predalčke in se opredeliti samo na eno vrsto glasbe, n. pr. rock, pop, pevko, „resno“ pesem, „narodnozabavno“ pesem.

KASETO Z GLASBENIMI POSNETKI, opremljeno z naslednjimi podatki:

Priimek in ime, leto rojstva, šola ali organizacija združenega dela, točen naslov,

POŠLJITE NA NASLOV: GLASBENA MLADINA SLOVENIJE, KREKOV TRG 2, (tel. 322-367). Do 1. februarja 1980.

Petčlanska komisija bo izbrala posameznika ali ansambel, katerega pesem bo najbolj zanimiva, samosvoja, najboljša, se odlikovala po glasbi, besedilu ali načinu izvedbe.

Tudi brez priznanj ne gre: Prva nagrada je javni nastop v Ljubljani in predstavitev v naši radijski oddaji.

Druge mesto bomo nagradili s kompletom plošč, tretje pa s knjižno nagrado. Vsem nagrajencem smo namenili tudi enoletno brezplačno naročnino na naš časopis revijo GM.

Kviz o jazzu

Sodelujejo tudi lanski osmošolci

Tematsko številko revije GM—JAZZ ste prav gotovo že temeljito prebrali, si ogledali zanimive fotografije in preigrali notne primere. Morda se bo kdo še laže in z manj negotovosti odločil za sodelovanje, ker še enkrat objavljamo prijavnico in ob tem poudarjamo, da bodo v kvizu sodelovali tudi lanski osmošolci, torej zdaj že srednješolci. Če ste pozabili, tudi natančna navodila za tekmovalce v kvizu smo natisnili že v tematski številki.

PRIJAVNICA EKIPE ZA KVIZ GMS 1979 — JAZZ

1. član:
2. član:
3. član:
mentor:
prijavlja:
(GM, ZSMS, ZKO, šola itd.)

naslov
(kraj, poštna št., ulica itd.)

ŽIG: PODPIS:

Izpolnjeno prijavnico (izrezano ali prepisano) pošljite najpozneje do 10. oktobra 1979 na naslov GLASBENA MLADINA SLOVENIJE, Krekov trg 2, Ljubljana.

Kupite knjigo

„Poslušam in razumem glasbo“

Za vse, ki jih zanima pisanje o glasbi ponavljamo naročilnico za knjigo Kurta Pahlena: Poslušam in razumem glasbo, cena je 150 dinarjev, za naročnike REVIJE GM le 135 dinarjev!

NAROČILNICA

S tem nepreklicno naročamo:
izvodov Kurt Pahlen: POSLUŠAM IN RAZUMEM
GLASBO po ceni 135,00 din.
Naročene knjige pošljite na naslov:

Kraj, ulica in številka:

Zadnja pošta, poštni predal in poštna številka:

Datum:

Žig

Podpis pooblaščenih oseb:

Violončela na osnovni šoli Valentin Vodnik

“Dober večer vsem skupaj! Nekateri se najbrž že poznamo, saj vidim med vami znane obraze. Pa naj se kljub vsemu predstavimo: prvi z leve – Miloš Mlejnik, prvi violončelist orkestra Slovenske filharmonije, poleg njega Matija Lorenz, – član Tria Lorenz, Stane Demšar – prvi čelist radijskega orkestra in Edi Majaron.”

Tako je učence nagovoril violončelist Edi Majaron, ki je pred nekaj dnevi vodil koncert kvarteta violončel na osnovni šoli Valentin Vodnik v Ljubljani. Na tej šoli, kjer se je do letošnjega šolskega leta z glasbeno vzgojo trudila pedagoginja Bronka Saxova, že vsa leta izjemno aktivno sodelujejo z Glasbeno mladino. Skoraj vsi učenci od četrte razreda dalje prebirajo revijo GM in vsako šolsko leto v avli šole slišijo najmanj štiri koncerte. To pomeni, da jim je glasba že v krvi, kar se je izkazalo ob burnem aplavzu, s katerim so nastopajoče glasbenike sprejeli. Glasbo in komentar so spremljali sproščeno in živahno, kot skoraj vsi otroci te starosti. Avla šole je ogromna in v njej odmeva vsak najtišji šum, tako da se je zvok čel zival s šepetanjem mladih poslušalcev, ropotanjem veder in metel, s katerimi so snažilke pospravljale razrede, z bučnim šolskim zvoncem... Pravo pristrčno šolsko vzdušje!

Naši čelisti so se za skupno komorno igro odločili pred približno dvema letoma. Literature za ta ansambel ravno ni na pretek, zato pa je izredno zanimiva. Zvok štirih godal se staplja v mehko sozvočje in nudi izreden užitek.

Učenci so najprej slišali dva stavka renesančne skladbe iz začetka 17. stoletja, ko so skladatelji še pisali za nedoločene skupine glasov ali glasbil iste višine. Romantično vzdušje je pričarala skladba pred leti umrlega češkega skladatelja Čende Šedlbauerja, ki je živel in deloval kot instrumentalist v ljubljanski Operi in pedagog. Nato je kvartet predstavil tri dela slovenskega skladatelja Lucijana Marije Škerjanca, enega redkih avtorjev, ki je pisal za kvartet violončel. Edi Majaron je poslušalcem razložil, da je skladatelj veliko skladb napisal za učence-svoje žene violončelistke, pri kateri so se učili tudi vsi štirje nastopajoči. Čenda Šedlbauer in L. M. Škerjanc sta bila sicer vrstnika vendar je za razliko od Šedlbauerjeve čisto romantične glasbe Škerjančeva impresionistična, verjetno pod vplivom študija v Parizu, kjer je ta smer prevladovala v prvih desetletjih našega stoletja. Enajst etud – pestrih kratkih skladb z naslovi Himna, Scherzino, Zazibalka, Elegija, Meditacija, Ples, Melodija, Balada, Lamentacija Fugato in Finale je kakor nalašč za mlade poslušalce. Tudi tritavčni Concertone je namenjen mladim izvajalcem in mlademu občinstvu. Izvedbo tretjega Škerjančevega dela – Elegije – so violončelisti namenili Bronki Saxovi s temi besedami: „Zdaj pa majhno presenečenje! Zaigrali vam bomo še Elegijo, ki jo posvečamo vaši dolgoletni pedagoginji ob odhodu s te šole Elegija namreč pomeni žalostinka.“

Za zaključek so učenci z radovednostjo in smehom spremljali „A quattro“ sodobnega slovenskega skladatelja Primoža Ramovša, edinega še živečega avtorja, ki ga je kvartet na koncertu izvajal. Skladba, ki je polna tonov, šumov, zvokov in glisandov, je bila napisana prav za nastopajoči kvartet violončel. Učence je seveda zanimalo, kako so v notnem črtovju označeni zvoki kot je tolčenje z lokom po pultu, šumenje s papirjem in podobno. Zato so se po bučnem zaključnem ploskanju in čestitkah z rožami zgrnili okrog čelistov in si radovedno ogledovali partituro. Glasbeniki pa so jim prijazno razlagali načine igranja in jim delili avtograme

KAJA ŠIVIC
Fotografiral LADO JAKŠA

Kvartet violončel med koncertom v prostorni avli šole

Člani kvarteta (od leve proti desni) Miloš Mlejnik, Matija Lorenz, Stane Demšar in Edi Majaron, ki koncert komentira.

Po koncertu so si učenci ogledovali partituro sodobnega skladatelja Primoža Ramovša